Lietuvos mokslų akademijos žinios

LUX ET VERITAS

Informacinis leidinys 2019 m. nr. 1 (87) | Įsteigtas 1994 m.

Veiklą pradėjo jaunoji akademija

LMA narių visuotinio susirinkimo sesijoje gruodžio 20 d. iškilmingai įteikti pažymėjimai pirmiesiems LMA Jaunosios akademijos (LMAJA) nariams. Lietuvos mokslų akademija iš viso gavo 53 paraiškas rinkimams į Jaunosios mokslų akademijos narius, kurios atitiko LMAJA nuostatų bei narių rinkimų organizavimo ir vykdymo aprašo reikalavimus. Konkurse dalyvavo aktyvūs, reikšmingų mokslo rezultatų pasiekę jaunieji mokslininkai, ne vyresni nei 40 metų ir ne anksčiau nei prieš 10 metų apgynę daktaro disertaciją, paskelbę 10–64 mokslo publikacijų tarptautiniuose leidiniuose, turintys didelį citavimo indeksą, asmeninį Hiršo (*h*) indeksą 5–26, parengę svarių mokslinių monografijų, vadovaujantys doktorantams, dalyvavę ilgalaikėse stažuotėse, vykdantys reikšmingus tarptautinius mokslo projektus arba jiems vadovaujantys, turintys tarptautinių patentų, kai kurie jų vadovauja universitetų ar valstybinių institutų mokslo padaliniams, turi docento ar net profesoriaus vardą.

Penkios mokslų skyriuose sudarytos komisijos gruodžio 5–11 d. rinko Jaunosios akademijos narius. Komisijos įvertino kandidatų mokslinius ir organizacinius pasiekimus, su jais diskutavo apie mokslo ir studijų veiklos būklę ir perspektyvas, mokslo rezultatų sklaidos ir diegimo galimybes ir, žinoma, apie įkurtos Jaunosios akademijos perspektyvas bei asmeninį galimą indėlį į LMAJA veiklą.

Gruodžio 18 d. LMA Prezidiumo posėdyje patvirtinti komisijų teikti rinkimų rezultatai.

Jaunosios akademijos nariais humanitarinių ir socialinių mokslų srityse iš 17 kandidatų išrinkti:

Pirmoje eilėje – LMA Jaunosios akademijos nariai

dr. Olga Mastianica-Stankevič – Lietuvos istorijos instituto mokslo darbuotoja, paskelbusi dvi mokslo monografijas, per 20 mokslo straipsnių recenzuojamuose Lietuvos ir užsienio leidiniuose, kartu su kolegomis sudariusi mokslo straipsnių rinkinį, aktyviai dalyvaujanti tarptautiniuose projektuose ir mokslo tyrimų programose, vadovaujanti mokslinių tyrimų projektui, Lituanistikos duomenų bazės mokslinių publikacijų ekspertė; dr. Donatas Murauskas – Vilniaus universiteto (VU) Teisės fakulteto asistentas, paskelbęs 11 straipsnių recenzuojamuose periodiniuose mokslo leidiniuose, kartu su tyrėjais iš Krokuvos dalyvavęs Lenkijos švietimo ir mokslo ministerijos finansuojamame projekte, skaitęs pranešimus šalies ir užsienio konferencijose, paskaitas Šarlotės teisės mokykloje (JAV), Hamburgo, Kelno, Vienos, Kijevo ir Sibiro federaliniame universitetuose, Zalcburgo seminare. Būdamas Teisingumo ministerijos atstovu Europos Žmogaus Teisių Teisme prisidėjo prie aukšto lygio tarptautinių renginių, susitikimų su delegacijomis ir ekspertais organizavimo, atstovavo formuojant valstybei reikšmingas bylas.

Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriuje rinkimuose dalyvavo šeši kandidatai. Jaunosios akademijos nariais išrinkti dr. Mangirdas Malinauskas – VU Lazerinių tyrimų centro vyresnysis mokslo darbuotojas, tarptautiniuose leidiniuose paskelbęs 64 straipsnius, cituotus daugiau nei 200 kartų, trijų monografijų bendraautoris. Dalyvavęs šešiose ilgalaikėse stažuotėse, recenzavęs per 100 straipsnių, vadovavęs keturiems doktorantams, dalyvaujantis 15 mokslo projektų, iš jų ir aštuoniems vadovaujantis. Taip pat ir tarptautiniam projektui, finansuojamam iš „NATO mokslas taikai" programos lėšų; dr. Edvinas Orentas – VU Chemijos ir geomokslų fakulteto profesorius, 28 tarptautinių mokslinių straipsnių, cituotų 420 kartų, bendraautoris, devynias publikacijas paskelbęs žurnaluose, kurių citavimo indeksas yra daugiau kaip 12. Vadovavęs trims doktorantams. Bendradarbiaujantis su Švedijos, Šveicarijos, Japonijos, Kinijos ir kitų šalių mokslininkais ir vadovavęs dviems mokslo projektams.

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje iš aštuonių kandidatų Jaunosios akademijos nariais išrinkti doc. dr. Juozas Kupčinskas – Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Gastroenterologijos klinikos vadovas, Virškinimo sistemos tyrimų instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas, Podiplominių studijų centro dekanas. Yra užsienyje išleistos monografijos ir 50 straipsnių aukšto lygio tarptautiniuose žurnaluose bendraautoris (17 straipsnių pirmasis autorius), straipsniai pacituoti 630 kartų. Dalyvavęs ar dalyvaujantis 14 tarptautinių ar Lietuvos mokslo projektų, skaitęs pranešimus devyniose tarptautinėse konferencijose, gavęs septynis tarptautinius ir Lietuvos apdovanojimus už mokslinę veiklą, įdiegęs du naujus diagnostikos ir gydymo metodus, gavęs LMA jaunojo mokslininko stipendiją; dr. Vaidas Palinauskas – Gamtos tyrimų centro vyresnysis mokslo darbuotojas, paskelbęs 52 straipsnius tarptautiniuose žurnaluose (11 straipsnių pagrindinis autorius). Jo straipsniai cituoti per 1400 kartų. Dalyvavęs ar dalyvaujantis penkiuose tarptautiniuose ar Lietuvos mokslo projektuose, 17 tarptautinių ir šalies mokslinių redakcinių kolegijų narys, už mokslinę veiklą pelnęs septynis tarptautinius ir Lietuvos apdovanojimus.

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriuje svarstytos septynios paraiškos. Jaunosios akademijos nariais tapo dr. Jurga Miliauskienė – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Sodininkystės ir daržininkystės instituto vyresnioji mokslo darbuotoja. Jos tyrimų rezultatai paskelbti 21 mokslo straipsnyje tarptautiniuose mokslo žurnaluose ir 64 straipsniuose kituose Lietuvos ir užsienio leidiniuose. 2016 m. LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų premijos laureatė. Dalyvavo ar dalyvauja penkiuose mokslo projektuose, skaitė pranešimus tarptautinėse konferencijose; dr. Diana Marčiulynienė – Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro Miškų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, monografijos užsienio leidykloje bendraautorė, septynių straipsnių tarptautiniuose leidiniuose ir trijų kituose recenzuojamuose leidiniuose bendraautorė. Dalyvavusi ar dalyvaujanti aštuoniuose mokslo projektuose, skaičiusi pranešimus 13 tarptautinių konferencijų, stažavusi Švedijoje ir JAV, 2017 m. LMA jaunųjų mokslininkų ir doktorantų premijos laureatė, 2018 m. gavusi LMA jaunųjų mokslininkų stipendiją, tarptautinių žurnalų straipsnių recenzentė.

Technikos mokslų skyriuje iš 13 kandidatų Jaunosios akademijos nariais išrinkti dr. Mindaugas Gedvilas – Fizinių ir technologijos mokslų centro vyriausiasis mokslo darbuotojas, su bendraautoriais paskelbęs 45 mokslo straipsnius

tarptautiniuose leidiniuose ir vieną monografiją. Dviejų knygų bendraautoris, dviejų Europos ir vieno Lietuvos patento bendraautoris. Straipsniai pacituoti per 700 kartų, *h* indeksas – 15. Aktyviai dalyvaujantis ekspertinėje Lietuvos mokslo tarybos veikloje, recenzuojantis tarptautinių žurnalų mokslo straipsnius, vadovaujantis doktorantūros studijoms ir mokslo projektui; dr. Dalius Gudeika – Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakulteto vyresnysis mokslo darbuotojas, su bendradarbiais paskelbęs 34 mokslo straipsnius tarptautiniuose periodiniuose leidiniuose. Straipsniai pacituoti per 200 kartų. Kviestinis mokslininkas Latvijos, Rusijos, Ispanijos, Prancūzijos ir Belgijos universitetuose. Tarptautinėse ir nacionalinėse mokslinėse konferencijose skaitęs per 60 pranešimų.

Tai pirmieji LMAJA nariai. Pagal Jaunosios akademijos nuostatus, kasmet išrenkama 10 narių ketverių metų kadencijai. Iš viso renkama 40 narių. Dėkojame 2018 metais konkurse dalyvavusiems kandidatams. Kviečiame šiemet neišrinktuosius teikti paraiškas ir kitų metų konkursui, jei nebus viršyta jų amžiaus ir laikotarpio po disertacijos gynimo leidžiamoji riba. Rinkimų komisijos nariai, pastebėję didelį jaunųjų mokslininkų susidomėjimą ir aktyvumą rinkimuose, aukštą mokslinį lygį, svarsto, ar nevertėtų koreguoti nuostatų ir didinti renkamų narių skaičių.

Įteikus pažymėjimus, Jaunosios akademijos nariai buvo sukviesti aptarti būsimai veiklai ir išsirinkti LMAJA pirmininką ir sekretorių. Nuspręsta LMAJA pirmininką, sekretorių ir biurą rinkti vėliau. LMA prezidiumas ir mokslų skyriai pasirengę padėti koordinuoti LMAJA veiklą rengiant mokslines konferencijas, seminarus, diskusijas, pasitarimus ir kitus renginius, sudaryti galimybes dalyvauti mokslo ir mokslo sklaidos projektuose, tarptautinių jaunųjų mokslininkų organizacijų veikloje ir viešinti savo veiklą. Jau 2019 m. gegužės mėnesį Vilniuje vyksiančiame Baltijos šalių Intelektinio bendradarbiavimo konferencijoje Estijos MA Jaunoji akademija (įkurta prieš dvejus metus) ir Latvijos Jaunųjų mokslininkų sąjunga pareiškė norą surengti atskirą Baltijos šalių jaunųjų mokslininkų forumą. Tikimės, kad LMAJA atras bendradarbiavimo sričių su Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga, veikiančia kaip savarankiška asociacija, vienijančia mokslo, kultūros, švietimo darbuotojus, doktorantus, taip pat su Lietuvos ir užsienio šalių ar mokslo ir studijų institucijų jaunųjų mokslininkų organizacijomis, atskirais mokslininkais. Vienas iš ateities žingsnių gali būti Jaunosios akademijos įsitraukimas į Pasaulio jaunosios akademijos (*Global Young Academy*) veiklą. Jaunosios akademijos nariai bus pasitelkti vertinant studentų, doktorantų ir jaunųjų mokslininkų konkursams pateiktas paraiškas stipendijoms ir premijoms gauti, kviečiami dalyvauti visuose Akademijos renginiuose, o LMAJA pirmininkas – LMA prezidiumo posėdžiuose.

Sveikiname išrinktus Jaunosios akademijos narius ir linkime aktyvios mokslinės, ekspertinės ir visuomeninės veiklos bei sklandaus įsitraukimo į LMA veiklą.

Akad. Jūras Banys, akad. Zenonas Dabkevičius

LMA prezidento ir prezidiumo veikla

2019 m. sausio 8 d. sukanka metai, kai Lietuva tapo asocijuota Europos branduolinių mokslinių tyrimų centro (CERN) nare. Lietuvos bendradarbiavimą su CERN koordinuoja Lietuvos mokslų akademija. Akademikai Jūras Banys, Eugenijus Butkus, Leonas Valkūnas nuolat vyksta į CERN ir dalyvauja plenariniuose Tarybos ir Mokslo tarybos posėdžiuose. Spalio 19 d. J. Banys buvo pakviestas į LR Prezidentūrą, kur vyko posėdis dėl pasirengimo CERN Verslo inkubatoriaus (BIC) misijai Lietuvoje. Spalio 30–31 d. LMA prezidentas dalyvavo misijos programoje numatytuose renginiuose ir lydėjo CERN delegaciją dalykiniuose susitikimuose – Saulėtekio slėnyje, Fizinių ir technologijos mokslų centre, Santaros slėnyje Kaune, mokslo ir studijų institucijose, Vyriausybės rūmuose. Gruodžio 12–14 d. J. Banys vyko į komandiruotę į CERN.

Ukrainos nacionalinė mokslų akademija (UNMA) švenčia šimtmetį. Iškilmėse dalyvavo (iš kairės) LMA prezidentas Jūras Banys ir LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius. UNMA nuotr.

Spalio 30 d. LMA prezidentas buvo pakviestas į Seimo Švietimo ir mokslo komiteto posėdį, kuriame buvo svarstomas klausimas dėl 2019 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto, lapkričio 12 d. Seimo Sveikos gyvensenos komisijos kvietimu dalyvavo apskritojo stalo diskusijoje „Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos šiuolaikinės perspektyvos".

Spalio 26 d. LMA prezidentas J. Banys dalyvavo 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos investicinių prioritetų uždavinių, skirtų investicijoms į mokslinius tyrimus ir studijas, valdymo komiteto, lapkričio 29 d. – 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos stebėsenos komiteto, gruodžio 3 d. – Mokslo ir studijų valdymo komiteto posėdžiuose. Spalio 29 d. buvo pakviestas į pirmąjį Mokslo, technologijų ir inovacijų srities strateginių dokumentų darbo grupės posėdį Ūkio ministerijoje.

LMA prezidentas spalio 11 d. atidarė IV tarptautinę konferenciją „OXYGENALIA 2018", spalio 16 d. – Alytaus savivaldybės dieną Lietuvos mokslų akademijoje, spalio 18 d. – konferenciją „Veterinarijos mokslo 100-mečio kelias: praeitis, dabartis ir ateitis", lapkričio 15 d. – tarptautinę jaunųjų mokslininkų konferenciją „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai".

Lapkričio 9 d. J. Banys dalyvavo iškilmingoje 24-ojo Kauno technologijos universiteto rektoriaus prof. Eugenijaus Valatkos inauguracijoje ir Vilniaus universiteto Fizikos fakultete (VU FF) laboratorijos, skirtos pažangiems radijo signalų sklidimo tyrimams, atidaryme, lapkričio 15 d. – Žemės ūkio ministerijos 100 metų jubiliejaus šventiniame renginyje ir Latvijos ambasados kvietimu Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose švenčiant Latvijos Respublikos 100-ąsias nepriklausomybės paskelbimo metines, lapkričio 20 d. – Vokietijos ambasados Lietuvoje kvietimu Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje knygos „100 metų Vokietijos–Lietuvos ryšiams" pristatyme. Gruodžio 11 d. J. Banys buvo pakviestas į konferenciją „Istorijos atspindžiai dabartyje ir žvilgsnis į ateitį", skirtą Lietuvos olimpinio komiteto atkūrimo 30-mečiui.

LMA prezidentas taip pat dalyvavo Lietuvos mokslo premijų komisijos, Lietuvos mokslo tarybos ir valdybos, VU FF Taikomosios elektrodinamikos ir telekomunikacijų instituto, Lietuvos fizikų draugijos posėdžiuose. Mokslų akademijoje J. Banys susitiko su Lietuvos banko delegacija, buvusiu LR energetikos ministru Leonu Vaidotu Ašmantu, Kazickų šeimos fondo, „De Gruyter" leidyklos atstovais.

Gruodžio 6–8 d. LMA prezidentas J. Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius dalyvavo Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos jubiliejaus renginiuose. Akademija, įkurta 1918 m. lapkričio 27 d., šventė savo veiklos šimtmetį. Minėjime dalyvavo 18 užsienio šalių ir penkios tarptautinių organizacijų delegacijos. Akademiją sveikino šalies prezidentas Petro Porošenka, atvykusios delegacijos, kiti svečiai. Pranešimuose buvo įvertinta Akademijos ir jos mokslo institutų veikla per šimtmetį, diskutuota apie ateities perspektyvas.

✳

Paskutinįjį 2018 metų ketvirtį įvyko šeši LMA prezidiumo posėdžiai.

Spalio 9 d. LMA prezidentas J. Banys informavo apie CERN tarybos posėdį, kuriame tarp svarstomų klausimų buvo aptarti mokslo muziejaus CERN projektai, jų finansavimo galimybės. Informaciją apie pateiktus darbus Kauno miesto mokslo premijai ir dėl Kauno miesto mokslo premijai pateiktų darbų vertinimo komisijos pateikė akad. Z. Dabkevičius ir akad. Gintautas Žintelis. Buvo patvirtintas LMA Jaunosios akademijos narių (LMAJA) rinkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, LMAJA narių rinkimų skelbimas bei Alytaus miesto dienos LMA programa.

Spalio 18 d. LMA prezidiumo posėdyje buvo priimtas nutarimas dėl siūlymų Kauno miesto savivaldybei skirti Kauno miesto mokslo premijas. Akad. Vaidutis Kučinskas ir dr. Andrius Bernotas informavo apie pasirengimą 2019 m. gegužės mėn. vyksiančiai XVI Baltijos intelektinio bendradarbiavimo konferencijai. J. Banys informavo, kad Lietuvos tautinis olimpinis komitetas siūlo bendradarbiauti ir pristatė LMA ir LTOK bendradarbiavimo gaires. Taip pat buvo patvirtinta akad. Vinco Būdos kandidatūra į Europos Sąjungos šalių akademijų mokslo konsultacinės tarybos Aplinkos valdyba.

Spalio 30 d. LMA prezidiumo nariai patvirtino gruodžio 20 d. LMA narių visuotinio susirinkimo darbotvarkę, kandidatų į LMA tikruosius narius vertinimo ekspertų komisiją. Mokslų skyrių pirmininkai pristatė komisijas, rinksiančias LMAJA narius skyriuose. Buvo pritarta dėl akad. Algimanto Grigelio ir akad. Leono Valkūno teikimo Lietuvos valstybės apdovanojimui bei jaunųjų mokslininkų, vyksiančių susitikti su Nobelio premijos laureatais, kandidatūroms.

Lapkričio 13 d. LMA mokslų skyrių pirmininkai informavo, kad komisijos atliko kandidatų į LMAJA narius administracinę patikrą. LMA prezidiumas patvirtinto kandidatų, atitinkančių LMAJA nuostatų bei narių rinkimų organizavimo ir vykdymo aprašo reikalavimus, sąrašą ir nurodė jį viešai skelbti internete. J. Banys informavo apie LMA tikrųjų narių rinkimų eigą ir pasirengimą gruodžio 20 d. LMA narių visuotiniam susirinkimui. Priimtas nutarimas dėl Meilės Lukšienės premijos skyrimo. Aptarti renginių anonsavimo LMA interneto svetainėje, organizacinių priemonių įsigijimo ir kiti klausimai.

Lapkričio 27 d. LMA prezidiumo nariai patvirtino ir įregistravo kandidatus į LMA tikruosius narius, pritarė LMA ir Lietuvos olimpinės akademijos pasirašomos bendradarbiavimo sutarties nuostatoms, patikslino gruodžio 20 d. LMA narių visuotinio susirinkimo darbotvarkę.

Gruodžio 11 d. LMA prezidiumo posėdyje buvo pristatyti ir patvirtinti šie dokumentai: „Asmens duomenų apsaugos politika“, „Lietuvos mokslų akademijos darbuotojų asmens duomenų saugojimo politika ir jos įgyvendinimo priemonių tvarkos aprašas“, „Lietuvos mokslų akademijos lygių galimybių politikos įgyvendinimo ir vykdymo priežiūros principų įgyvendinimo priemonių aprašas“. Akad. V. Kučinskas informavo apie Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus nutarimus dėl sekcijų pavadinimų pakeitimo ir jų kompetencijų. Buvo pasiūlyti kandidatai į Lietuvos mokslo tarybos mokslinių tyrimų infrastruktūros komisiją, patvirtintas 2018 m. LMA mokslų skyrių ataskaitų grafikas, pritarta LMA darbuotojų kasmetinio veiklos vertinimo tvarkai. LMA vyr. finansininkė Rasa Aleknavičienė informavo apie naujoves, susijusias su darbo užmokesčio mokėjimu LMA darbuotojams 2019 metais.

Parengė vyr. referentė Lyda Milošienė

LMA narių visuotinis susirinkimas

Gruodžio 20 d. įvyko iškilmingas Lietuvos mokslų akademijos narių visuotinis susirinkimas. Renginio pradžioje tylos minute buvo pagerbtas akademiko, žymaus Lietuvos istorijos tyrėjo, Vytauto Didžiojo universiteto garbės daktaro prof. Antano Tylos atminimas. Po to LMA prezidiumas ir skyrių nariai pasveikino jubiliatus: akademikus Kęstutį Strupą ir Zenoną Norkų – 60 metų, Antaną Andrijauską – 70 metų, Donatą Surgailį – 75 metų ir Jurgį Vilemą – 80 metų sukakties proga.

Iš kairės: Meilės Lukšienės premijos laureatė dr. Ramutė Teresė Bruzgelevičienė, LMA prezidentas Jūras Banys ir Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris Tomas Daukantas

Lietuvos olimpinės akademijos prezidentas Artūras Poviliūnas ir LMA prezidentas Jūras Banys po bendradarbiavimo sutarties pasirašymo

Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris Tomas Daukantas įteikė Meilės Lukšienės premijos laureato diplomą Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos doc. dr. Ramutei Teresei Bruzgelevičienei už monografijas ir taikomuosius Lietuvos švietimo kūrimo tyrimus 1988–2014 metais. R. T. Bruzgelevičienė – mokslininkė ir žurnalistė, aktyvi atkurtos Lietuvos valstybės švietimo reformos dalyvė. Laureatę sveikino LMA prezidentas Jūras Banys ir viceprezidentas Zenonas Dabkevičius, Kauno m. savivaldybės meras Visvaldas Matijošaitis.

Pagerbti ir 2018 m. Kauno miesto mokslo premijos laureatai. Premijos skirtos humanitarinių ar socialinių mokslų srityje – Vytauto Didžiojo universiteto profesorei Laimai Šinkūnaitei už Kauno sakralinio paveldo tyrimus, fizinių, biomedicinos, žemės ūkio ir technologijos mokslų srityje – LMA tikrajam nariui, Kauno technologijos universiteto profesoriui akad. Rymantui Jonui Kažiui už ultragarsinių matavimo bei diagnostikos technologijų ekstremaliomis sąlygomis kūrimą, nuopelnus puoselėjant ultragarso mokyklą. V. Matijošaitis

Iš kairės: Kauno m. savivaldybės meras Visvaldas Matijošaitis, Kauno miesto mokslo premijos laureatai akad. Rymantas Jonas Kažys ir prof. Laima Šinkūnaitė, LMA prezidentas Jūras Banys, Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris Tomas Daukantas ir LMA viceprezidentas Zenonas Dabkevičius

sveikindamas laureatus paminėjo, kad Kaune po kelerių metų iškilsiantis Mokslo ir technologijų sklaidos centras „Mokslo sala“ dar labiau skatins jaunimą domėtis mokslu ir didins perspektyvių mokslininkų, taip pat ir akademikų, gretas.

Šiuolaikiniame pasaulyje net ir sporto pergalių neįmanoma pasiekti be mokslininkų pagalbos, be naujausių technologijų. Tą pabrėžė Lietuvos tautinio olimpinio komiteto prezidentė Daina Gudzinevičiūtė, kalbėjusi Lietuvos mokslų akademijos ir Lietuvos olimpinės akademijos bendradarbiavimo sutarties pasirašymo proga. Sutartį pasirašė LMA prezidentas J. Banys ir Lietuvos olimpinės akademijos prezidentas Artūras Poviliūnas. Jo žodžiais, šis dokumentas padės Lietuvos sportininkams siekti geriausių rezultatų bendraujant su sporto mokslininkais ir kartu skatins visuomenės sveikatinimo pažangą.

Lietuvos mokslų akademija 2018 m. rugsėjo 20 d. patvirtino Jaunosios akademijos nuostatus ir ėmėsi kurti LMA Jaunąją akademiją (LMAJA). Spalio 5 d. buvo paskelbti rinkimai į LMAJA narius. Į šią akademiją išrinkti jaunieji mokslininkai, pasiekę reikšmingų mokslo rezultatų ir aktyvūs profesinėje veikloje. LMA narių visuotiniame susirinkime buvo įteikti pažymėjimai pirmiesiems dešimčiai narių.

LMA narių visuotiniame susirinkime taip pat buvo nutarta, kad LMA tikrųjų narių ir užsienio narių rinkimai vyks 2019 m. vasario 14 d. Iškilmingą susirinkimą užbaigė kalėdinė muzikinė programa, kurią atliko vokalinis instrumentinis trio: Raimonda Janutėnaitė (mecosopranas), Viktorija Zabrodaitė (fleita) ir Violeta Vaičiulienė (fortepijonas).

Parengė dr. Rolandas Maskoliūnas,
LMA vyr. specialistas ryšiams su visuomene

renginiai – konferencijos – akademiniai skaitymai

Žvilgsnis į Lietuvos ir Europos dirvožemius

Spalio 4–5 d. įvyko Lietuvos dirvožemininkų draugijos (LDD) prie LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus mokslinė konferencija-ekspedicija. Šalies dirvožemininkai šiuo renginiu minėjo veiklos 60-metį. Šiųmetė ekspedicija tapo integralia Aleksandro Stulginskio universitete (ASU) vykusios tarptautinės mokslinės konferencijos „Agroekosistemų tvarumas: anglies sankaupų dirvožemyje, maisto saugos ir klimato pokyčių sąsajos“ dalimi. Plenariniame posėdyje pranešimus skaitė svečiai iš Vokietijos: Kylio Christiano Albrechto universiteto prof. Raineris Hornas (Rainer F. Horn), Štutgarto universiteto profesorius dr. Evaldas Zyverdingas (Ewald Sieverding), kiti žymūs specialistai.

Pranešimai tapo pagrindu spalio 4–5 d. vykusiai dirvožemininkų ekspedicijai, kurioje dalyvavo apie 70 specialistų ir studentų iš 18 Lietuvos ir užsienio (Latvijos, Lenkijos, Vokietijos ir kt. šalių) mokslo ir akademinių institucijų. Renginys organizuotas Lietuvos mokslo tarybos, ASU ir LDD paramos lėšomis atitinkant nacionalinio projekto AGROTVARA (SIT-9/2015) tikslus – nustatyti šalies sunkios granuliometrinės sudėties dirvožemių raidos ypatumus ir jų tvaraus naudojimo galimybes.

2018 m. ekspedicija buvo skirta jauniausiems, mažiausiai dirvodaros procesų paveiktiems dirvožemiams Šiaurės Lietuvos žemumose aptarti. Ekspedicijoje buvo svarstyti sunkių dirvožemių naudojimo klausimai. Dr. Aleksandras Velykis (Lietuvos agrarinių ir miškų mokslo centro (LAMMC) Joniškėlio bandymų stotis) pristatė inovatyvius šių dirvožemių dirbimo būdus, mažinančius dirvožemio suslėgimą ir didinančius sėklų daigumą. Tiksliojo ūkininkavimo taikymo patirtimi sunkiuose Akmenės r. dirvožemiuose dalijosi LDD narys Valius Ąžuolas. Doc. Vanda Buivydaitė atkreipė dėmesį, kad vertinant dirvožemio našumo potencialą ir optimizuojant jo naudojimą labai svarbu remtis teritorijos geologinės bei geomorfologinės sąrangos žiniomis. Palaikydami mokslininkės požiūrį, dirvožemininkai į savo ekspedicijas jau kelinti metai iš eilės kviečia ir kolegas

Mokslinės konferencijos-ekspedicijos dalyviai. Dr. J. Volungevičiaus nuotr.

geologus. Šiemet ekspedicijos diskusijose dalyvavo Lietuvos geologijos tarnybos darbuotojos dr. Virgilija Gregorauskienė ir dr. Aldona Damušytė, dirvožemininkų pasisakymus papildydamos ir susiedamos su vietovės geologine sandara bei reljefo susidarymo aplinkybėmis.

Ekspedicijoje aptarti šeši dirvožemių profiliai. Šiaurės Lietuvoje vyraujantys sunkios granuliometrinės sudėties dirvožemiai yra vieni derlingiausių šalyje, tačiau jų naudojimas žemės ūkyje sudėtingas dėl molio dalelių gausos ir įmirkimo.

Aptarti ir kai kurie teoriniai dirvožemių sisteminimo pagal WRB2014 klasifikaciją aspektai. Doc. Rimantas Vaisvalavičius (ASU) ir dr. Romutė Mikučionienė (ASU, Kauno kolegija) akcentavo, kad tarptautinės klasifikacijos išmanymas didina mūsų tyrimų tarptautiškumą, padeda bendrauti su kitų šalių specialistais. Renginio mokslinio komiteto pirmininkas doc. Jonas Volungevičius (LAMMC, Vilniaus universitetas) aktualizavo naujų, modernių dirvožemio granuliometrinės sudėties tyrimų metodų naudojimą ir jų pritaikymą Lietuvos teritorijos sąlygomis. Taip pat atkreipė dėmesį į būtinybę skatinti fundamentinius Lietuvos dirvodaros procesų tyrimus juos siejant su dirvožemio našumo pokyčių prognozėmis.

Susirūpinimą dėl tolesnės Lietuvos dirvožemio mokslo bei dirvožemio naudojimo ir apsaugos politikos išsakė akad. Algirdas Juozas Motuzas (ASU), prof. Gediminas Staugaitis (LAMMC), kiti ekspedicijos dalyviai. Diskusijose buvo atkreiptas dėmesys ir į tai, kad tolesnė dirvožemio mokslo plėtra yra neatsiejama nuo sistemingo duomenų apie dirvožemius kaupimo tęstinumo užtikrinimo. Vykstančių reformų kontekste buvo išreikštas susirūpinimas dėl Valstybės žemės fondo pertvarkų ir jame buvusio Dirvožemio skyriaus panaikinimo. Dar kartą atkreiptas dėmesys į tai, kad dirvožemis yra didžiausias Lietuvos turtas ir neatsinaujinantis gamtos išteklius, todėl už jo ateitį yra atsakingi ne tik mokslininkai ar dirvožemio specialistai – savo atsakomybės dalį, priimdami atitinkamus sprendimus dėl dirvožemio naudojimo ir apsaugos politikos vykdymo bei dirvožemio išteklių administravimo, turi prisiimti ir politikai bei kiti atsakingi valdžios atstovai.

Doc. Jonas Volungevičius,
Lietuvos dirvožemininkų draugijos
prie LMA ŽŪMMS pirmininkas,
doc. Rimantas Vaisvalavičius,
pirmininko pavaduotojas,
akad. Algirdas Juozas Motuzas

Alytaus miesto diena Lietuvos mokslų akademijoje

Spalio 16 d. LMA Matematikos, fizikos ir chemijos skyrius skyrius organizavo Alytaus miesto dieną Lietuvos mokslų akademijoje. Toks renginys buvo planuotas skyriaus 2018 m. veiklos plane, tačiau pagrindinė organizatorė buvo Alytaus miesto savivaldybės mero pavaduotoja Valė Gibienė. LMA prezidentas Jūras Banys atidarė renginį tardamas sveikinimo žodį atvykusiems svečiams. Renginio akcentas buvo prisiminimai apie poetą ir rašytoją Jurgį Kunčiną, kilusį iš Alytaus. Alytaus miesto bibliotekos direktorė Giedrė Bulgakovienė kartu su LMA Vrublevskių bibliotekos direktoriaus pavaduotoja mokslui dr. Rima Cicėniene LMA didžiojoje salėje parengė ekslibrisų, skirtų Jurgio Kunčino 70-čiui, parodą. Apie J. Kunčino gyvenimą mintimis pasidalijo ne tik G. Bulgakovienė, bet ir rašytojas Antanas A. Jonynas, istorikas dr. Eugenijus Svetikas, o maestro Alvydas Jegelevičius padainavo keletą dainų, sukurtų pagal J. Kunčino eiles.

Alytaus miesto savivaldybės meras Vytautas Grigaravičius ir vicemerė Valė Gibienė papasakojo apie kultūrines ir socialines pastarųjų metų naujoves Alytaus mieste. Visus sužavėjo brolių Remigijaus ir Algirdo Gataveckų pristatymas, kaip jie kūrė Alytaus ženklą „Alytus / Myliu“. Apie Alytaus praeitį ir ateities vizijas kalbėjo alytiškiai prof. Darius Abramavičius, verslininkas ir mecenatas Antanas Marcinonis, fizikas ir poetas Valdas Laučys, filologas ir leidėjas Artūras Janušauskas. Pokalbiuose prie kavos visi būrėsi aplink „senuosius“ alytiškius – žymų chirurgą prof. Virgilijų Beišą, politologą Vytautą Dumbliauską ir kitus.

Iš kairės: LMA prezidentas Jūras Banys ir Alytaus miesto savivaldybės meras Vytautas Grigaravičius

Akad. Aivaras Kareiva

Veterinarijos mokslo veiklos 100-metis

Spalio 18 d. LMA įvyko konferencija „Veterinarijos mokslo 100-mečio kelias: praeitis, dabartis ir ateitis“, skirta veterinarijos mokslo ir veterinarijos tarnybos įkūrimo šimtmečiui. Konferenciją organizavo Lietuvos sveikatos mokslų universitetas (LSMU) kartu su LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriumi. Konferencijos dalyvius sveikino LMA prezidentas Jūras Banys, Lietuvos Respublikos Seimo (LRS) Kaimo reikalų komiteto pirmininkas Andriejus Stančikas, Žemės ūkio ministras Giedrius Surplys.

Pasaulyje sparčiai kyla žemės ūkio gyvūnų produktyvumas, plečiasi Lietuvos gyvūnų laikytojų ir gyvūninės kilmės žaliavos perdirbėjų pagamintos produkcijos realizavimo geografija. Iškyla naujų reikalavimų gyvūnų produkcijos kokybei bei saugai. Lietuvos gyvūnų laikytojai ir gyvūninės kilmės žaliavos perdirbėjai nuolat susiduria su problema – kaip pagaminti daugiausia kokybiškos produkcijos mažiausiomis piniginėmis sąnaudomis, užtikrinant gyvūnų sveikatingumą ir gerovę, sprendžiant gyvūnų mitybos ir produktyvumo klausimus. Šias problemas ir nueitą Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT) kelią per šimtą metų apžvelgė šios tarnybos direktorius Darius Remeika. LSMU Veterinarijos akademijos kancleris prof. Mindaugas Malakauskas susirinkusiuosius supažindino su Veterinarijos akademijos veikla ir jos indėliu sprendžiant veterinarijai aktualius

Iš kairės: Žemės ūkio ministras Giedrius Surplys ir LMA prezidentas Jūras Banys

uždavinius. Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacijos (OIE) Europos regiono atstovybės vadovas prof. Kazimieras Lukauskas pristatė Lietuvos veterinariją Europos ir pasaulio kontekste.

Nacionalinio maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo instituto (NMVRVI) direktorius dr. Gediminas Pridotkas kalbėjo apie vadovaujamos įstaigos susikūrimą ir jos raidą, vykdomos veiklos įtaką žemės ūkio produkcijos eksportui ir gyvūnų sveikatingumui. Akad. Henrikas Žilinskas pagrindinį dėmesį skyrė tarptautinių ryšių raidai – mokslininkų ir studentų mobilumui. Šių eilučių autorius pristatė žemės ūkio mokslų srities veterinarijos krypties mokslinius pasiekimus ir ateities perspektyvas. Akad. Vidmantas Bižokas aptarė Veterinarijos gydytojų asociacijos vaidmenį sprendžiant gyvulininkystės vystymo problemas Lietuvoje nepriklausomybės laikotarpiu.

Konferencijos dalyvių vardu LMA prezidentas J. Banys, LRS Kaimo reikalų komiteto pirmininkas A. Stančikas ir LSMU rektorius akad. Remigijus Žaliūnas pasirašė konferencijos deklaraciją. Joje iškeltų uždavinių sprendimas ir gautų rezultatų pritaikymas veterinarinėje praktikoje leis užtikrinti gyvūnų sveikatingumą taikant pažangiausius gydymo metodus bei skatins gyvulininkystės ūkių konkurencingumą. Atlikti deklaracijoje numatyti darbai skatins darnią žemės ūkio sektoriaus plėtrą bei sėkmingą konkurenciją su Europos bei viso pasaulio gamintojais, didins Lietuvos valstybės prestižą ir žinomumą.

Akad. Antanas Sederevičius

Akademikų žinios – mokytojams

LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius (BMGMS) kartu su Lietuvos biologijos mokytojų asociacija kiekvienais metais organizuoja konferenciją biologijos mokytojams. Spalio 30 d. Mokslų akademijoje įvykusi konferencija „Šiuolaikinės biomedicinos tendencijos“ buvo skirta atkurtos Lietuvos valstybės šimtmečiui. Konferencijos dalyvius sveikino BMGMS pirmininkas Vaidutis Kučinskas ir Lietuvos biologijos mokytojų asociacijos valdybos pirmininkas Simas Ignatavičius.

Gydytoja genetikė dr. Violeta Mikštienė pranešime kalbėjo, kaip pasitelkiant naujausias technologijas pažinti, atrasti ir kovoti su piktybiniais navikais. Genetikė, Nacionalinio vėžio instituto direktoriaus pavaduotoja mokslui ir plėtrai prof. Sonata Jarmalaitė skaitė pranešimą „Vėžio epigenetika“. Apie elgsenos ekologiją pasitelkus genetikos ir

evoliucijos elementus kalbėjo Gamtos tyrimų centro direktorius akad. Vincas Būda. Antrojo posėdžio metu įžvalgomis apie imunitetą, vakcinas ir skiepijimą pasidalijo Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakulteto Vaikų ligų klinikos vedėjas prof. Vytautas Usonis. VU Medicinos fakulteto profesorė akad. Rūta Dubakienė kalbėjo, ką turėtume žinoti apie maisto alergiją, o apie naujausias psichoaktyvias medžiagas pasakojo Respublikinės Vilniaus universitetinės ligoninės Ūminių apsinuodijimų skyriaus vedėja, klinikinės toksikologijos gydytoja Gabija Laubner.

Renginyje dalyvavęs jaunasis mokytojas Mantas Palubinskas dirba Kazlų Rūdos Plutiškių ir Jonavos Jeronimo Ralio gimnazijose. Apie konferenciją jis sužinojo iš mokyklų administracijų. Kalbėdamas džiaugėsi, kad per mokinių atostogas tai vienintelis renginys, vertas jo dėmesio, ir yra puikiai organizuotas. Mokytojas pripažįsta, kad išgirdo naujų idėjų ir galės geriau pasirengti ne tik pamokoms, bet ir neformaliojo ugdymo veikloms. Mokytoją ypač sužavėjo akad. V. Būdos pranešimas apie elgsenos ekologiją.

„Konferencija labai naudinga. Itin sudomino epigenetika ir onkogenetika. Dėl šių dviejų pranešimų ir atvykau iš Panevėžio Raimondo Sargūno sporto gimnazijos," – kalbėjo biologijos mokytoja Inga Mašauskienė, kuri tikisi šiomis žiniomis pasidalyti su savo kolegomis, pažymėdama, kad labai laukianti šių kasmetinių konferencijų Mokslų akademijoje.

Vilniaus Gedimino technikos universiteto inžinerijos licėjaus mokytoja Edita Daiva Jankauskienė pabrėžė konferencijos reikšmingumą: „Tokios konferencijos labai reikalingos ir reikėtų jas dažniau organizuoti. Tai niša, leidžianti mokytojams gauti įvairiapusiškų žinių. Ypač buvo įdomu klausytis pranešimų, susijusių su genetika ir jos naujovėmis". Lietuvos biologijos mokytojų asociacijos valdybos pirmininkas Simas Ignatavičius džiaugėsi, kad biologijos mokytojai dalyvauja aktyviai: „Tai, kad pavyko suburti per 200 mokytojų, ženklas, kad mokytojus traukia dalykiniai susitikimai su mokslininkais."

Iš kairės: LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus pirmininkas Vaidutis Kučinskas ir Lietuvos biologijos mokytojų asociacijos valdybos pirmininkas Simas Ignatavičius

Dr. Jadvyga Olechnovičienė,
LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus mokslinė sekretorė,
Margarita Purlienė,
Ugdymo plėtotės centro biologijos mokytoja metodininkė,
Jolanta Pauliukienė,
Nacionalinio egzaminų centro metodininkė

Reikšmingiausi atradimai

Lapkričio 7 d. įvyko LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus organizuotas renginys, skirtas Lietuvos šimtmečiui. Jame buvo aptarti reikšmingiausi fizikos, medžiagų ir ekstremalios šviesos mokslų, chemijos bei matematikos pasiekimai per pastarąjį dešimtmetį. Savo įžangos kalboje skyriaus pirmininkas Leonas Valkūnas akcentavo aptarimo tikslą – apžvelgti mokslinius pasiekimus ir numatyti tolesnių mokslinių tyrimų gaires.

Fizikos, medžiagų ir ekstremalios šviesos mokslų pasiekimus pristatė akad. Juozas Vidmantis Vaitkus. Pranešime priminė porą ankstesnio laikotarpio atradimų (akad. Gyčio Juškos – netvarkių medžiagų fizikoje ir akad. Algio Petro Piskarsko – derinamo bangos ilgio intensyvios šviesos generacijoje), lėmusių tų fizikos šakų plėtrą pasaulyje, ir apžvelgė tyrėjų ar jų komandų bendradarbiavimą su mokslo centrais Lietuvoje bei pasaulyje. Buvo

Akademikai (iš kairės): Juozas Vidmantis Vaitkus, Leonas Valkūnas ir Artūras Žukauskas

aptartos didžiausią tarpdalykinį mokslo ir verslo bendradarbiavimą turinčios kryptys organinių puslaidininkių ir lazerių tematika, įtraukiančios kelis Lietuvos universitetus bei kelias dešimtis firmų, taip pat ir kitos kryptys, plėtojamos Fizinių ir technologijos mokslų centre (FTMC) ir Vilniaus universiteto Fizikos fakultete. Pademonstruoti tarptautinio bendradarbiavimo žemėlapiai ir svarbiausi projektai detaliau pristatant kvantinės biologijos, optoelektronikos, fotonikos krypčių darbus bei tematiką, susijusią su CERN, atkreipiant dėmesį į jau pripažintus reikšmingais rezultatus ir dalyvavimą svarbiuose astronomų pasauliniuose projektuose. Pabrėžtos kryptys, kuriose vykdomi tyrimai patenka į „karštų" ir ypač cituojamų tematikų ISI duomenų bazę, ir pateikta dešimt tokių krypčių.

Akad. Albertas Malinauskas apžvelgė chemikų pasiekimus, akcentuodamas statinius ir dinaminius tyrimo metodus kartu pažymėdamas statinių tyrimo metodų pritaikymo dinaminių procesų tyrimams svarbą. Pažangą cheminių reakcijų tyrimo srityje dažnai lemia dinaminių tyrimo metodų taikymas. Pranešėjas savo tezę iliustravo keliais pavyzdžiais iš pastaruoju metu FTMC Organinės chemijos skyriuje atliekamų darbų. Šiuose darbuose Ramano spektroskopija buvo sėkmingai pritaikyta homogeninių cheminių reakcijų, taip pat procesų, vykstančių fazių sąlyčio riboje, bei elektrocheminės katalizės procesų kinetikos tyrimui. Šis skyrius Ramano spektroskopijos metodų taikymo dinaminiams procesams tirti srityje tapo vienu lyderiaujančių Europos mokslinių centrų.

Akad. Konstantinas Pileckas apžvelgė rezultatus, gautus plėtojant diferencialinių lygčių metodus bei tobulinant jų sprendimų būdus. Ypatingas dėmesys yra skiriamas Navjė ir Stokso lygtims, aprašančioms klampaus ir nespūdaus skysčio tekėjimą. Nagrinėjant šią problemą pačiam pranešėjui kartu su bendraautoriais pavyko pasiekti labai svarbių rezultatų. Jiems pavyko iki galo išspręsti vadinamąją Lėrė problemą, nagrinėjančią klampaus ir nespūdaus skysčio tekėjimą. Rezultatai buvo paskelbti prestižiniame žurnale „Annals of Mathematics" 2005 metais. Taip pat pranešėjas pristatė gautus rezultatus nagrinėjant skysčių tekėjimą plonų vamzdžių sistema. Ši problema yra taikytina tiriant kraujo tekėjimą kraujagyslėse. Taip pat svarbus pasiekimas yra rezultatai, gauti matematiškai aprašant ypač trumpų didelės galios impulsų sklidimą. Buvo paminėti ir rezultatai, gauti nagrinėjant skaičių teorijos problemas.

Akad. Vygantas Paulauskas apžvelgė tarptautinių Vilniaus tikimybių teorijos ir matematinės statistikos 45-erių metų istoriją, kuri liudija apie Vilniaus tikimybininkų pasiektą tarptautinį pripažinimą.

Akad. Leonas Valkūnas, Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus pirmininkas

Centre – akademikas Vytautas Juodkazis

Akademikui Vytautui Juodkaziui – 90

Lapkričio 7 d. Vilniaus universiteto (VU) Chemijos ir geomokslų fakulteto Geomokslų institute įvyko profesoriaus, habilituoto fizinių mokslų daktaro akademiko Vytauto Juodkazio 90-ties metų sukakties minėjimas ir jo naujos knygos „Požeminiai Neptūno valdų labirintai“ sutiktuvės.

1957 m. VU įgijęs geologo specialybę, V. Juodkazis savo veiklą skyrė požeminio vandens tyrimams, t. y. tyrinėjo tai, ką apima šiuolaikinis hidrogeologijos mokslas. V. Juodkazis suformavo modernias Lietuvos hidrogeologijos kryptis, diegė matematinius požeminio vandens išteklių tyrimų modelius, parengė 11 mokslo daktarų, parašė per 200 mokslinių straipsnių, 15 knygų ir vadovėlių, redagavo ir leido mokslo darbus. Dviejų valstybinių mokslo premijų laureatas, tarptautinių hidrogeologinių žemėlapių sudarytojas ir redaktorius, buvusios Baltijos kraštų hidrogeologų asociacijos pirmininkas, įvairių mokslinių komitetų, tarybų, redakcinių kolegijų narys, puikus pedagogas, autoritetingas konsultantas akademikas Vytautas Juodkazis sukūrė darnią krašto hidrogeologinių tyrimų sistemą.

Pristatydamas 2018 m. spalio mėnesį išleistą akad. V. Juodkazio monografiją „Požeminiai Neptūno valdų labirintai“, akad. Algimantas Grigelis pažymėjo, kad aprašydamas Žemės planetos kilmę ir raidą, nagrinėdamas pažinimo koncepcijų įtaką mokslo plėtrai, autorius pagrindinį dėmesį skiria sudėtingoms požeminio vandens formavimosi ir būvio Lietuvos žemės gelmėse tyrimų problemoms spręsti. Knygoje dažnai jaučiamas asmeninis autoriaus dėmesys ir kritiškas jautrių mokslo raidos bei mokslo valdymo problemų vertinimas dėl šiuolaikinės krašto ūkio plėtros.

VU rektoriaus vardu akad. Vytautą Juodkazį sveikino Chemijos ir geomokslų fakulteto dekanė prof. Aldona Beganskienė, Chemijos instituto direktorius akad. Aivaras Kareiva ir įteikė LMA ir Teodoro Grotuso fondo įsteigtą Teodoro Grotuso medalį. Jubiliatą taip pat sveikino Geomokslų instituto direktorius prof. Egidijus Rimkus. Lietuvos mokslų akademijos prezidento akad. Jūro Banio sveikinimą jubiliatui įteikė akademikai A. Grigelis ir Robert Mokrik.

Apie naujos akad. V. Juodkazio knygos rengimą ir leidybą kalbėjo leidinio redaktorė Aušrė Masiukaitė, knygos rėmėjas UAB „Grota“ direktorius Antanas Marcinonis.

Akad. Robert Mokrik, akad. Algimantas Grigelis

Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai

Lapkričio 15 d. LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyrius organizavo 7-ąją tarptautinę jaunųjų mokslininkų konferenciją „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“. Konferenciją atidarė ir sveikinimo žodį tarė LMA viceprezidentas, ŽŪMM skyriaus pirmininkas Zenonas Dabkevičius, LMA prezidentas Jūras Banys, LMA užsienio narė, Latvijos mokslų akademijos viceprezidentė, Latvijos žemės ūkio ir miškų mokslų akademijos prezidentė, LMA užsienio narė prof. Baiba Rivža. Akad Z. Dabkevičius pažymėjo, kad šįmet visos trys Baltijos šalys švenčia valstybių atkūrimo šimtmečius, todėl labai svarbu pasidalyti patirtimi, užmegzti glaudesnius ryšius tarp jaunųjų mokslininkų. Akad. J. Banys sveikino konferencijos dalyvius ir džiaugėsi, kad LMA iniciatyva jaunieji mokslininkai vis labiau įtraukiami į LMA veiklą. Prof. B. Rivža sveikindama dalyvius dėkojo LMA už šios konferencijos organizavimą.

Konferencijoje dalyvavo 22 pranešėjai iš Lietuvos, 12 iš Latvijos ir du iš Estijos: doktorantai, tyrėjai, lektoriai, vykdantys tyrimus Lietuvos, Latvijos ir Estijos mokslo ir studijų institucijose. Siekiant aktyvesnio jaunųjų mokslininkų bendradarbiavimo itin svarbu tarptautiniuose renginiuose aptarti mokslinių tyrimų rezultatus ir planuoti ateities darbus.

Plenariniame posėdyje perskaityti šeši pranešimai, o vėliau darbas vyko trijose – Agronomijos ir agrobiologijos, Miškotyros ir sodininkystės, Zootechnikos, veterinarijos ir maisto saugos – sekcijose. Sekcijoms vadovavusių LMA narių ir kitų konferencijos dalyvių užduodami klausimai, diskusijos ir patarimai buvo labai vertingi mokslinę karjerą tik pradedantiems doktorantams ir jauniesiems tyrėjams. Atrinkti septyni geriausi pranešimai, kurių autoriai apdovanoti diplomais ir atminimo dovanomis. Tai Kristaps Makovskis, Astra Zajuma (Latvijos valstybinis miškų tyrimo institutas „Silava“), Indrė Poškienė, Rūta Undzėnaitė (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas), Olakunle Kelvin Akinroluyo, Povilas Švėgžda, Giedrius Petrauskas (Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras).

Visiems konferencijos pranešėjams įteikti sertifikatai. Konferencijos pranešimų tezės išleistos atskiru leidiniu.

Tikimasi, kad ši konferencija padės ne tik pateikti naujausius fundamentinių ir taikomųjų tyrimų rezultatus, bet taip pat stiprins šalių mokslo ir studijų institucijų, taip pat verslo atstovų, kurie domisi tyrimų rezultatais ir teikia paramą šiai konferencijai, ryšius.

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus informacija

Humanitarinių ir socialinių mokslų šaltiniotyra

LMA prezidiumo sprendimu seminarą 2018 m. lapkričio 22 d. surengė Humanitarinių ir socialinių mokslų skyrius ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas. Bendra dviejų rengėjų iniciatyva ir pastangomis mokslinis simpoziumas įgyvendintas neatsitiktinai. Humanitarinių, socialinių ir kitų mokslų šaltinių kaupimas, išsaugojimas ir tyrimai tebėra aktualūs. Šaltiniotyra užsiima istorikai ir filologai, publikuodami šaltiniotyros darbus, gvildendami šio mokslo metodologines ir teorines problemas. Šaltinių klausimais kryptingai dirba komunikacijos ir informacijos, teisės, ekonomikos, filosofijos, kitų mokslo sričių ir krypčių atstovai. Gana platus šaltiniotyros laukas atsiveria projektinėje veikloje, jungdamas humanitarinių, socialinių ir kitų mokslų teorines prieigas bei metodologines patirtis. Atminties institucijos kaupia istorijos šaltinius, rengia informacijos išteklius ir vykdo jų mokslinę sklaidą. Mokslininkai, kurdami priemones ir būdus pažinti praeities dokumentus, formuoja naujas tyrimų sąlygas bei galimybes.

Tokie seminarai dar yra naujovė, todėl pirmasis buvo orientuotas į aktualias bendresnes problemas: šaltinių telkinių būklę, jų naudojimą ir aktualinimą, humanitarinių, socialinių ir kitų mokslų sanglaudos išryškinimą, patirties perdavimą bei šaltiniotyros darbuose kylančias problemas akcentuojant tarpdalykinio, tarpsritinio bendradarbiavimo svarbą ir galimybes, dokumentinių šaltinių skaitmeninimą ir publikavimą. Pranešimus skaitė 14 mokslininkų, atstovavusių LMA, Vilniaus ir Šiaulių universitetams, Lietuvos istorijos, Lietuvos kultūros tyrimų, Lietuvių kalbos institutams ir Šiaulių „Aušros“ muziejui: Ona Aleknavičienė, Alma Braziūnienė, Vincas Būda, Tomas Čelkis, Violeta Davoliūtė, Gabrielė Jasiūnienė, Romualdas Juzefovičius, Domas Kaunas, Zigmantas Kiaupa, Rolandas Kregždys, Arvydas Pacevičius, Vladas Sirutavičius, Mindaugas Šinkūnas ir Irena Valikonytė. Temų naujoviškumą galima iliustruoti tokiais bendramoksliniais, universaliais pranešimais kaip „Mokslo istorijos šaltinių tyrimai ir publikavimas: tarpsritinio bendradarbiavimo galimybės“ (pranešėjai V. Būda ir A. Pacevičius), „Lituanistikos šaltinių skaitmeninimas: programinė analizė ir paieškų sistemos“ (M. Šinkūnas),„XX amžiaus Lietuvos mokslo istorijos šaltiniai: kultūrinių verčių nustatymo problematika“ (R. Juzefovičius). Daugiau pranešimų orientuota į mokslo šakų tiriamąją problematiką: „Egodokumentai, istorija, atmintis: kam priklauso istorinis pasakojimas“ (V. Davoliūtė),„Išsklaidyti Lietuvos miestų senieji archyvai“ (Z. Kiaupa), „Žemaitijos bajorų heraldikos šaltiniai ir jų aktualizavimas XXI amžiuje“ (G. Jasiūnienė). Taip pat dalytasi reikšmingų dokumentinių šaltinių analizės ir publikavimo, darbo užsienio archyvuose patirtimi.

Seminaro įžangoje atkreiptas dėmesys į pastaruoju metu išryškėjusias oficialiosios šaltinių tyrimų ir vertinimų politikos problemas. Atkreiptas dėmesys į 2017 m. spalio 4 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-747 patvirtintą „Kasmetinio universitetų ir mokslinių tyrimų institutų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir meno veiklos vertinimo reglamentą“. Pagal jį, nepaisant preambulėje pateikto mokslinio šaltinio leidinio apibrėžimo, šaltinio kaip mokslinio darbo rūšies, už kurią vertinant institucijų indėlį skiriami taškai (o kartu ir lėšos), nebeliko tarp socialinių mokslų produkcijos. Humanitarams palikta galimybė rengti „Taikomojo mokslo darbo leidinius“, po kuriais slepiasi apibrėžimas: „Taikomojo mokslo darbo leidinys yra mokslinis šaltinio leidimas, mokslinis vertimo leidimas, mokslinis žodynas, mokslinis žinynas, enciklopedija, (bio)bibliografija“. Socialinių mokslų atstovai tokios galimybės neturi. Kyla klausimas, kokiais argumentais remiantis buvo priimtas šis sprendimas. Įtikinamų paaiškinimų neteko girdėti, išskyrus abstrakčius pasvarstymus apie išsiplėtusią suskaitmenintų išteklių bazę, mąžtantį šaltinių publikacijų kokybinį lygį ir tarptautiškumo skatinimą. Keista, kad šiam skatinimui pasirinktas vienos publikacijų rūšies draudimo (o kitų, pavyzdžiui, monografijos svorio mažinimo) kelias. Nauja vertinimo tvarka iš esmės keičia didelės mokslo bendruomenės

Vilniaus universiteto doktorantė filologė Kotryna Rekašiūtė (kairėje) ir Žemaičių muziejaus „Alka“ skyriaus Žemaičių vyskupystės muziejaus vedėjas Antanas Ivinskis

Bendro pranešimo autoriai Vilniaus universiteto prof. Arvydas Pacevičius (kairėje) ir Gamtos tyrimų centro direktorius akad. Vincas Būda

atstovų tyrimų strategiją, kryptis ir turinį, todėl pasisakymuose pamėginta pateikti argumentų, kodėl šaltinių tyrimus ir publikavimą ne tik verta tęsti, bet ir plėtoti bendradarbiaujant skirtingų sričių mokslininkams. Kartu klausta, ar nederėtų persvarstyti minėtos kai kuriuos mokslus diskriminuojančios vertinimo tvarkos arba bent jau pradėti dialogą ir diskusiją su Švietimo ir mokslo ministerijos vadovais, išgirsti jų argumentus.

Pažymėtina, kad šaltiniotyra domina tiek humanitarinių ir socialinių, tiek gamtos, fizinių ir biotechnologinių mokslų tyrėjus. Tiesa, tas dėmesys turi skirtingą prigimtį ir tikslus. Humanitarams ir socialinių mokslų atstovams šaltiniotyra yra nuolatinis darbas su istoriniais-archyviniais šaltiniais, o jų kritika yra pamatinė jų mokslinės veiklos ir egzistencijos dalis. Jie šaltinius skirsto į naratyvinius ir dokumentinius tekstus bei ikonografinę medžiagą (esama ir kitokių klasifikacijų). O mokslininkams, atstovaujantiems fiziniams ir gamtos mokslams, šaltinių tipologija rūpi mažiau. Jie juos naudoja siekdami geriau pažinti savo mokslo „morfologiją“, mokyklas, paradigmų kaitą. Mokslinio pažinimo siekimas yra pagrindinis mokslo istorikų ir šaltiniotyrininkų, publikuojančių šaltinius, tikslas. Šaltiniai išleidžiami plečiant konkrečios mokslo krypties ar šakos tyrimų bazę, taip pat juos įtraukiant į mokslinę komunikaciją (mokslas mokslui). Kitas aspektas – mokslo populiarinimas ir mokslo komunikacija (mokslas visuomenei). Tinkamai parengta šaltinio publikacija tarsi ir užtikrina mokslo žinių sklaidą visuomenėje. Tačiau XXI amžiuje sklaida neįmanoma be socialinių tinklų ir skaitmeninių medijų, skatinančių informacijos apykaitą, bet savaime negarantuojančių mokslinio pažinimo plėtros. Galbūt mokslo populiarinimas galėtų tapti kito tarpdalykinio seminaro tema?

Akad. Vincas Būda,
akad. Domas Kaunas
ir prof. Arvydas Pacevičius

Apie žemės ūkio studijas ir švietimą Europoje

Lapkričio 22–23 d. Italijos mieste Florencijoje įvyko dešimtasis Europos žemės ūkio, maisto ir gamtos mokslų akademijų sąjungos generalinė asamblėja ir mokslinis koliokviumas „Žemės ūkio mokymas, švietimas ir mokslo žinių perdavimas dabar ir 2030 metais“.

Europos žemės ūkio, maisto ir gamtos mokslų akademijų sąjungą (UEAA) 2000 m. spalio mėnesį įkūrė 14 Europos šalių mokslų akademijų atstovai. Šiuo metu UEAA jungia 14 nacionalinių ir 13 žemės ūkio, miškininkystės ir inžinerinių mokslų akademijų bei dvi draugijas. Jos tikslas

yra inicijuoti fundamentinius ir taikomuosius žemės ūkio, maisto ir gamtos mokslinius tyrimus, jų rezultatų sklaidą, skatinti mokslininkus keistis informacija, bendradarbiauti su politikais, verslininkais ir visuomene. Aštuonių šalių, įskaitant Lietuvos, mokslų akademijų atstovai yra UEAA priežiūros komitete.

Dešimtoji generalinė asamblėja įvyko Florencijos Georgofili (žemės ūkio) akademijoje, įkurtoje 1753 m. siekiant sutelkti intelektualus, kurie galėtų plėtoti Italijai svarbų žemės ir maisto ūkį. Asamblėjoje nagrinėta, kaip efektyviau bendrauti tarpusavyje, daryti įtaką politikai žemės ūkio maisto ir aplinkosaugos srityse. Georgofili akademija turi savo padalinį Briuselyje, bendradarbiaujantį su Europos Komisija ir atstovaujantį šalies žemės verslo mokslo interesams.

Mokslinio koliokviumo tema – žemės ūkio mokslas ir mokymas: kokio žemdirbių išsimokslinimo reikės 2030 metais. Renginio organizatorių ir šeimininkų vardu pagrindinį pranešimą perskaitė Italijos Georgofili akademijos prezidiumo narys prof. Antonijas Mikelė Stanka (Antonio Michele Stanca), apžvelgęs žemės ūkio ir maisto tyrimo rezultatų sklaidos istoriją, esamą situaciją ir ateities gaires.

Apie žemės ir miškų ūkio bei maisto studijas ir mokslo rezultatų sklaidos istoriją, dabartį bei perspektyvas kalbėjo Prancūzijos žemės ūkio (ŽŪ) akademijos prof. Anjez Rikroš (Agnes Ricroch), Latvijos žemės ūkio ir miškų mokslų (ŽŪMM) akademijos prezidentė, Lietuvos MA užsienio narė prof. Baiba Rivža, Rumunijos ŽŪMM akademijos prof. Valeriu Tabara, Čekijos ŽŪ universiteto prof. Milanas Slavikas (Milan Slavik), Švedijos ŽŪ universiteto doktorantė Marija Karlson (Maria Karlsson) ir šių eilučių autorius.

Pažymėta, kad pirminį žemės ūkio išsilavinimą jauni specialistai turėtų įgyti žemės ūkio mokyklose, kolegijose ir universitetuose, kur mokslas turėtų būtų modernesnis ir patrauklus šiuolaikiniam jaunimui. Vėliau būtina gilinti žinias dalyvaujant neformalaus švietimo programose. Ateityje žemės ūkyje ir maisto pramonėje bus taikomos sumaniosios technologijos, kuriose vis svarbesnę vietą užims geografinio pozicionavimo sistemos, kompiuterinės duomenų bazės ir modernios sprendimų priėmimo sistemos bei robotizacija.

Kalbėta apie mokslinių rezultatų ir informacijos pasidalijimo galimybes tarp šalių, mokslo ir studijų institucijų, ūkio subjektų. Didžiosios Britanijos Karališkosios žemės ūkio draugijos pirmininkas Endrius Leiznbi (Andrew Lazenby) kalbėjo apie žemės ūkio mokslininkų ir gamybininkų nerimą dėl tolesnės ūkių plėtros, bendradarbiavimo su ES šalimis galimybių ir efektyvios žinių sklaidos, Jungtinei Karalystei pasitraukus iš Europos Sąjungos. Augalų selekcijos specialistai apgailestavo, kad augalų selekcijos konkurenciją ir modernių technologijų naudojimą stabdo Europos Sąjungos konservatyvus požiūris į genetiškai modifikuotus augalus. Tačiau stebina ir tai, kad nepritariama ir modernių genų redagavimo technologijų naudojimui augalų selekcijoje. Koliokviumo dalyviai priėmė pareiškimą „Dėl saugaus genomo redagavimo metodo, kuris yra esminis tvaraus žemės ūkio plėtrai, naudojimo“.

Akad. Zenonas Dabkevičius,
Žemės ūkio ir miškų mokslų
skyriaus pirmininkas

Kriptovaliutos ir šiuolaikiniai finansai

Lapkričio 26 d. Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakultete įvyko jungtinis Lietuvos mokslų akademijos Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus Matematikos sekcijos ir Lietuvos matematikų draugijos (LMD) seminaras-diskusija „Kriptovaliutos ir šiuolaikiniai finansai: uždaviniai ir iššūkiai“. Seminare buvo diskutuota apie naujųjų finansinių instrumentų – kriptovaliutų – ypatumus, kylančias problemas ir iššūkius bei virtualių valiutų ateitį. Seminarą vedęs LMD prezidentas akad. Remigijus Leipus papasakojo apie esminius klasikinių finansinių instrumentų ir tokių naujų finansinių priemonių kaip kriptovaliutos matematinio-statistinio modeliavimo ypatumus. Puikiai subalansuota informacija apie fundamentalius matematikos rezultatus ir jų reikšmę atsakant į svarbiausius praktinius klausimus tapo gera įžanga tolesnei diskusijai. Lietuvos banko atstovė Jekaterina Govina papasakojo apie pinigų ir kriptovaliutų tarpusavio sąsajas iš centrinio banko perspektyvos. Pateikta informacija gerai iliustravo Lietuvos banko poziciją, kurią tikrai svarbu žinoti vertinant naujų finansinių technologijų ir instrumentų poveikį. UAB „Orion Securites“ direktorius Alius Jakubėlis kalbėjo apie investavimo į tradicines turto klases galimybes ir investavimo į kriptovaliutas specifiką. Pranešime pateiktos mintys skatina atlikti matematinius šių alternatyvų palyginimo tyrimus. UAB „Virtualios valiutos“ (*CoinGate*) atstovas Rytis Bieliauskas supažindino klausytojus su kriptovaliutų rinkos evoliucija ir technologiniais rinkos aspektais. Tinkamai parinkta medžiaga buvo ne tik puikus kriptovaliutų įvadas, bet ir provokuojantis kvietimas analizuoti

Vilniaus universiteto prof. Artūras Štikonas (kairėje) ir akad. Eugenijus Manstavičius

šias valiutas neribojant diskusijų standartiniais štampais. Teigiama patirtimi ir kylančiomis rizikomis investuojant kriptovaliutų rinkoje pasidalijo UAB „Kaiserex“ vadovas Linas Rajackas. Po šio pranešimo natūralu savęs paklausti, o kodėl nepabandžius?

Apie susidomėjimą šia tema liudijo pilna Jono Kubiliaus auditorija, kurioje vyko seminaras. Kalbėjusieji atsakė į matematikų-teoretikų ir finansų praktikų klausimus, diskutavo apie kriptovaliutų dabartį bei ateitį. LMA Matematikos sekcijos pirmininkas akad. Raimondas Čiegis, apibendrino kalbėjusiųjų mintis ir pareiškė, matyt, visų dalyvių nuomonę, kad tai ne paskutinis pokalbis apie matematinius ir ekonominius kriptovaliutų iššūkius. LMA sekcijos vardu dėkojome pranešėjams ir visiems dalyviams už pranešimus ir aktyvią diskusiją.

Akad. Remigijus Leipus

Mokslinės produkcijos vertinimas

Gruodžio 6 d. įvyko LMA Matematikos, fizikos ir chemijos mokslų skyriaus susirinkimas-diskusija „Mokslinės produkcijos vertinimas: ką panaudoja kitos pažangios šalys ir kuria kryptimi keistina Lietuvos tvarka“. VU Mokslinės komunikacijos ir technologijų departamento direktorė dr. Žibutė Petrauskienė supažindino su akademiniais socialiniais tinklais „ResearchGate“, „Academia.edu“, „Mendeley“ ir kitomis mokslinės komunikacijos priemonėmis, apibūdino jų galimybes, naudas bei trūkumus. VšĮ „Viešosios politikos ir vadybos instituto“ vyriausiasis analitikas dr. Lukas Pukelis papasakojo, kaip didžiųjų duomenų analizės metodai jau yra naudojami vertinant

Iš kairės: Lietuvos mokslo tarybos Mokslo politikos ir analizės skyriaus vedėjas dr. Eugenijus Stumbrys, akademikai Valdemaras Razumas, Algirdas Petras Stabinis ir Leonas Valkūnas

mokslinių tyrimų tendencijas bei programas ir kokios šių metodų perspektyvos vertinant mokslinę produkciją įvairiais lygmenimis. Po specialistų prezentacijų vykusi diskusija, kurią moderavo akad. Gintautas Tamulaitis, parodė, kad renginys paskatino dalyvius domėtis, kaip naudojamos naujos viešosios mokslo komunikacijos priemonės ir gausiųjų duomenų analizės skleidžiant ir vertinant mokslinius rezultatus.

Akad. Gintautas Tamulaitis

Europos daržininkystės tyrimai

Gruodžio 6–7 d. LMA ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro (LAMMC) Sodininkystės ir daržininkystės institute (Babtai, Kauno r.) įvyko EUVRIN (Europos daržininkystės mokslinių tyrimų institucijų tinklo) kasmetinis susitikimas. Jame dalyvavo LMA nariai, Europos mokslinių institucijų atstovai iš Belgijos, Kroatijos, Estijos, Prancūzijos, Italijos, Latvijos, Lietuvos, Nyderlandų, Norvegijos, Rumunijos, Jungtinės Karalystės, Ispanijos ir Suomijos. Pranešimuose ypatingas dėmesys buvo skirtas tręšimo ir drėkinimo, genetiniams ištekliams, selekcijai ir sėklų produkcijai, augalų apsaugai nuo ligų ir kenkėjų. Pristatyta nauja Grybų darbo grupė. Nagrinėtos rekomendacijos ir būsimos tematikos naujiems „Horizonto 2020“ ir 9BP šaukimams.

Susitikime kalbėta tokiomis temomis: tausojanti daržo augalų produkcijos sistema; biologinės kontrolės agentai: plėtra, reguliavimas / registracija; nauji kenkėjai ir ligos: klimato kaita ir pasaulinė prekyba; naujos veislės konkretiems vartotojų segmentams; inovatyvios šiltnamių produkcijos sistemos; naujos kartos technologijos: grandinės valdymas ir atliekų mažinimas.

Akad. Pranas Viškelis supažindino susitikimo narius su Vaisių ir daržovių perdirbimo technologijų modeliavimo atviros prieigos centro (APC) veikla, padedančia kurti naujus inovatyvius produktus. Pranešėjas pabrėžė, kad APC glaudžiai bendradarbiauja su verslo įmonėmis UAB „Rūta“, UAB „Salpronė“, UAB „Mėlynė“, UAB „Satimed“ ir kitomis. Pavyzdžiui, bendradarbiaujant su UAB „Rūta“ sukurta ir įdiegta daug naujų produktų, kurių pagrindą dažniausiai sudaro liofilizuoti (užšaldyti ir vakuume išdžiovinti) vaisiai, uogos bei daržovės. Dr. Audrius Sasnauskas, dr. Giedrė Samuolienė ir dr. Rasa Karklelienė pateikė įdomių įžvalgų apie daržininkystės aktualijas genetikos, technologijų ir fiziologijos srityse. Diskusijose pristatyta LAMMC Sodininkystės ir daržininkystės instituto mokslinė veikla. Degustuoti inovatyvūs institute bei verslo partnerių sukurti vaisių ir daržovių produktai.

Akad. Pranas Viškelis

Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriuje

Gruodžio 7 d. įvykusiame Biologijos, medicinos ir geomokslų (BMGMS) skyriaus narių visuotiniame susirinkime buvo svarstyta ir balsuota dėl skyriaus sekcijų pavadinimų ir jų kompetencijų. Nutarta, kad BMGMS veiks šios sekcijos: Bendrosios biologijos mokslų sekcija (atstovaujanti biologijos, botanikos, ekologijos, zoologijos ir kt. mokslo kryptims); Biofizinių mokslų sekcija (atstovaujanti biochemijos, biofizikos, bioinformatikos, sistemų biologijos ir kt. mokslo kryptims); Medicinos ir sveikatos mokslų sekcija (atstovaujanti fundamentaliosios medicinos, klinikinės medicinos, sveikatos mokslų, medicinos biotechnologijų ir kt. medicinos mokslų kryptims); Geomokslų sekcija (atstovaujanti geologijos, fizinės geografijos, okeanografijos, paleontologijos ir kt. mokslo kryptims). LMA prezidiumo gruodžio 11 d. posėdyje buvo pritarta šiai BMGMS struktūrai.

Simono Daukanto minėjimas Lietuvos mokslų akademijoje

Gruodžio 12 d. Lietuvos mokslų akademijos mažojoje konferencijų salėje įvyko LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriaus organizuoti akademiniai skaitymai „Simono Daukanto metams baigiantis“. Renginys savotiškai užbaigė 225-osioms istoriko gimimo metinėms skirtų akademinių konferencijų, viešųjų paskaitų ir publikacijų (iš jų išsiskiria fundamentali Giedriaus Subačiaus monografija „Simono Daukanto Rygos ortografija“) seriją.

Savo universalia veikla ir turtingu palikimu pirmosios Lietuvos istorijos lietuvių kalba autorius nuolat patrauklus skirtingų disciplinų atstovams, kurių tyrimai vis labiau praplečia ir sukonkretina mūsų žinias apie vieną svarbiausių Lietuvos atgimimo epochos veikėją. Akademiniuose skaitymuose LMA S. Daukanto kūryba taip pat nagrinėta istoriniu, politologiniu, knygotyriniu aspektais. Prof. Saulius Pivoras (Vytauto Didžiojo universitetas) aptarė politinės minties tradicijų derinimą

Iš kairės: pranešėjai Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto doc. Aurelijus Gieda ir akad. Zigmantas Kiaupa, HSMS mokslinė sekretorė Aurika Bagdonavičienė, klausytojai

Simono Daukanto kūryboje, akcentuodamas laisvės sąvokos idėjines ištakas ir kontekstą. Tam tikra prasme S. Daukanto išsilavinimo ir pažiūrų tematiką pratęsė doc. Aurelijus Gieda (Vilniaus universitetas), apžvelgdamas privačią istoriko biblioteką kaip idėjų istorijos šaltinį. Akad. Zigmantas Kiaupa papasakojo apie labai svarbią S. Daukanto veiklos sritį – jo „talką" Lietuvos istorija besidomintiems asmenims, dalijantis šaltiniais, išrašais, duomenimis. Kartu dar labiau išryškėja žmonių grupė, kuri supo istoriką įvairiais jo gyvenimo laikotarpiais. Akad. Domas Kaunas pasidalijo savo atradimais apie bandymus išleisti S. Daukanto istorijos veikalą „Pasakojimai apie veikalus lietuvių tautos senovėje". Pranešimai papildė vienas kitą, atskleisdami Daukanto kūrybos prielaidas ir šaltinius (S. Pivoras, A. Gieda), jo aktyvųjį gyvenimo laikotarpį (Z. Kiaupa) ir vėlesnę recepciją bei vertinimus (D. Kaunas). Savo apibendrinančioje kalboje dr. Reda Griškaitė (Lietuvos istorijos institutas) išskyrė pagrindines pranešimų mintis ir įžvalgas, lygia greta nusakydama aktualiausias tyrimų problemas. Tikrai verta vis iš naujo aktualizuoti Simoną Daukantą, kuris, be kita ko, yra nuolat su mumis, kasdien vartojant jo sukurtus žodžius „laikrodis", „prekyba" ir net „valstybė".

Akad. Rimvydas Petrauskas

LMA Vandens taryba: dabartis ir ateities iššūkiai

Gruodžio 13 d. LMA Vandens taryba surengė seminarą-diskusiją „Ateities iššūkiai vandenų mokslui ir praktikai: Lietuvos mokslų akademijos Vandens tarybos vaidmuo". Seminare buvo aptarta šalies vandens sektoriaus problematika, diskutuota apie iššūkius vandenų mokslui ir tarybos vaidmenį siekiant tvaraus vandens išteklių naudojimo.

Seminare apžvelgta Lietuvos vandenų būklė, daug dėmesio skiriant meteorologinės ir hidrologinės informacijos poreikių ir jos kokybės vertinimui. Diskusijoje išreikštas susirūpinimas dėl meteorologinių ir hidrologinių stočių tinklo Lietuvoje būklės ir nepertraukiamų daugiamečių matavimų tęstinumo užtikrinimo. Sumažėjus finansavimui, Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba priversta mažinti stebėsenos stočių ir jose atliekamų matavimų skaičių. Įvertinant klimato kaitą ir su tuo susijusių ekstremalių reiškinių dažnumą bei vis didėjantį tikslios informacijos laike ir erdvėje poreikį, tokie veiksmai labai neramina.

Naujos sudėties LMA Vandens taryba ir svečiai

Aplinkos pokyčiai turi atsispindėti normatyviniuose dokumentuose planuojant infrastruktūros ir viso šalies ūkio ateitį. Tam reikalinga stebėsenos pertvarka ir jos tinklo optimizavimas. Deja, šioje srityje yra problemų, kurias numatyta spręsti bendradarbiaujant su Aplinkos ministerijos, Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos ir kitų atsakingų valstybės institucijų atstovais.

Daug dėmesio skirta požeminio vandens išteklių ir jo kokybės tematikai. Pažymėta, kad didėja klimato kaitos ir ūkinės veiklos poveikis požeminio vandens telkiniams. Hidrogeologų bendruomenė susirūpinusi dėl procesų, vykstančių požeminiame vandenyje. Plačiajai visuomenei ir vandens tiekimo specialistams nerimą kelia kai kuriuose šalies rajonuose požeminiame vandenyje rasti nemaži arseno kiekiai, taip pat mineralinio vandens anomalijos ir jo prietaka į naudojamus vandeningus gėlo vandens sluoksnius. Būtina geriau pažinti paviršinio ir požeminio vandens sąveikos dėsningumus besikeičiančios aplinkos sąlygomis.

Tarybos nariai pažymėjo, kad klimato kaitos tema Lietuvoje yra atlikta daug reikšmingų mokslinių tyrimų, tačiau jų rezultatų įgyvendinimas ar rekomendacijų pritaikymas siekiant gerinti arba išlaikyti gerą vandens telkinių būklę vyksta vangiai. Būtinas glaudesnis mokslininkų ir įvairių ministerijų (sprendimų priėmėjų) bendradarbiavimas. Vandens tarybai toks bendradarbiavimas yra prioritetinė veikla.

2018-ieji – jubiliejiniai Vandens tarybos veiklos metai. 1998 m. rugsėjo 29 d. LMA prezidiumo nutarimu įkurta Vandens problemų taryba prie Lietuvos MA prezidiumo daug nuveikė inicijuojant kompleksinius mokslinius tyrimus, rengiant konferencijas, seminarus ir koordinacinius pasitarimus svarbiausiais vandens ūkio klausimais. Tarybos sumanytojas akad. Mykolas Lasinskas, pirmasis pirmininkas akad. Albinas Kusta, mokslinis sekretorius prof. Antanas Lukianas ir kiti įdėjo daug energijos, kad jos veikla būtų prasminga. Tarybos nariai ekspertų teisėmis dalyvavo ministerijų ir žinybų pasitarimuose svarstant svarbiausių vandens ūkio vystymo krypčių projektus ir teikė siūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl rengiamų vandens ūkio srities įstatymų bei kitų teisės aktų.

2018 m. gegužės mėn. 8 d. LMA prezidiumo nutarimu pakeistas tarybos pavadinimas ir asmeninė sudėtis, patvirtinti nauji nuostatai. Ji tapo LMA Vandens taryba, į veiklą įsitraukė akademikai Feliksas Ivanauskas, Jonas Mažeika, Eugenijus Norkus ir Sergej Olenin. Šiandien taryboje yra 20 narių, galinčių dirbti nepriklausomų ekspertų darbą ir atstovaujančių 13 šalies mokslo ir studijų bei vandens sektoriaus valdymo institucijų.

Akad. Arvydas Povilaitis,
LMA Vandens tarybos pirmininkas

Jaunųjų mokslininkų konferencija

Gruodžio 14 d. LMA įvyko kasmetinė, šiemet jau 11-oji, jaunųjų mokslininkų konferencija „Bioateitis: gamtos ir gyvybės mokslų perspektyvos“, skirta Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečiui, sukvietusi visą būrį pranešėjų ir klausytojų. Ją organizavo LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius (BMGMS). Konferencijos atidaryme sveikinimo žodžius tarė BMGMS pirmininkas Vaidutis Kučinskas ir UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros direktorius prof. Arvydas Lubys. Plenarinį pranešimą „Lietuvos alergologų darbai Europos ir pasaulio mokslo žemėlapyje: kuo esame garsūs“ perskaitė BMGMS Alergologijos komisijos pirmininkė, Vilniaus universiteto profesorė akad. Rūta Dubakienė.

Jaunųjų mokslininkų pranešimai skaityti trijose konferencijos sekcijose: Biologijos, ekologijos ir geomokslų, Biotechnologijos ir biochemijos bei Medicinos ir sveikatos mokslų. Biologijos, ekologijos ir geomokslų sekcijos dviejuose posėdžiuose, skirtuose bendrajai biologijai ir geomokslams, išklausyti devyni pranešėjai. Biotechnologijos ir biochemijos sekcijoje išklausyti šeši pranešimai. Dviejuose Medicinos ir sveikatos mokslų sekcijos posėdžiuose, skirtuose sveikatos mokslams ir medicinai, pranešimus perskaitė aštuoni jaunieji mokslininkai. Po trijų komisijų posėdžių ir rezultatų aptarimo nugalėtojams įteikti apdovanojimai ir vertingi prizai, kuriuos dovanojo konferencijos rėmėjas UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“. Jaunieji mokslininkai už geriausius pranešimus ir pasiektus mokslo rezultatus pažymėti trimis pirmos vietos bei trimis antros vietos prizais, penki darbai pažymėti trečios vietos prizais, du geriausi pranešimai pažymėti dviem Mokslų akademijos diplomais.

Akad. Mečislovas Žalakevičius,
konferencijos organizacinio komiteto narys,
BMGMS Bendrosios biologijos mokslų sekcijos pirmininkas

Biologijos, ekologijos ir geomokslų sekcijos posėdis

LMA skyriaus „Mokslininkų rūmai“ renginiai

Tarp Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečiui skirtų renginių – spalio 4 d. istoriko prof. Algimanto Liekio rengiamo šešiatomio leidinio „Prezidentas Antanas Smetona. Raštai, kalbos, darbai“ pirmojo tomo sutiktuvės. Leidyklos „Versmė“ leidžiamas šešiatomis dedikuojamas tautinės Lietuvos kūrėjui ir stiprintojui, pirmajam Lietuvos Prezidentui Antanui Smetonai, jo gimimo 145-ųjų metinių proga. Prof. A. Liekio rinkinyje apžvelgiami prezidento A. Smetonos biografijos bruožai, kūrybinis palikimas, skelbiami įvairiuose leidiniuose publikuoti prezidento darbai, kalbos. Renginyje dalyvavo: knygos autorius, VU doktorantas, istorikas Lukas Grinius, „Versmės“ leidyklos vadovas Petras Jonušas. Tarpukario dainų padainavo VU folkloro ansamblis „Ratilio“ (vadovė Milda Ričkutė). Renginį vedė atsargos pulkininkas Arūnas Dudavičius.

Lapkričio 6 d. surengtas disputas Reformacijos dienai „Šimtus jau metus…“, skirtas Karaliaučiaus universiteto lietuvių kalbos seminaro 300-osioms metinėms, organizuotas drauge su Lietuvos reformacijos istorijos ir kultūros draugija ir LMA Humanitarinių ir socialinių mokslų skyriumi (HSMS). Dispute kalbėjo Lietuvių kalbos instituto vyriaus. m. d. dr. (HP) Ona Aleknavičienė, Klaipėdos universiteto doc. dr. Arūnas Baublys, LMA Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas, Liudviko Rėzos eilių paskaitė skaitovė Aldona Daučiūnienė, reformatų dainų padainavo Vilniaus evangelikų liuteronų choras (vadovė Asta Saldukienė). Renginį vedė akad. Domas Kaunas.

Lapkričio 13 d. įvyko istorinio romano „Iliuzijos irgi gėlės“, kurį parašė rašytojas, apžvalgininkas, žurnalistas, Mykolo Romerio universiteto kancleris doc. dr. Saulius Spurga, sutiktuvės. Šis romanas – tai žaižaruojančio barokinio stiliaus pasakojimas, pilnas netikėtų siužeto posūkių ir kvapą gniaužiančių atradimų: 1793-ųjų žiema; Abiejų Tautų Respublikai gresia Antrasis padalijimas; Varšuvos karališkoje pilyje – niūrios nuotaikos. Romanas visuomenei pristatytas kartu su LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriumi. Knygos sutiktuvėse dalyvavo autorius S. Spurga, istorikas, Vytauto Didžiojo universiteto doc. dr. Robertas Jurgaitis, knygos recenzentas, literatas Justinas Kubilius. Meninę atmosferą, puikiai atskleidžiančią epochą, sukūrė Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetės muzikos mokyklos moksleivės dainininkės Marija Gebrauskaitė ir Malgožata Minkel, atlikusios to laikmečio kūrinių, ir romano fragmentą paskaičiusi skaitovė A. Daučiūnienė. Renginį vedė akad. Vaidutis Kučinskas.

Tęsiamas renginių ciklas „Įžymių žmonių portretai“. Spalio 23 d. pristatytas naujas filmas apie mokslininką, geologą, mineralogą, kalnų inžinierių Ignotą Domeiką. Biografinis režisieriaus Aleksejaus Rakovič filmas „Ignotas Domeika. Ilgas sugrįžimas“ atskleidžia šio talentingo mokslininko gyvenimą ir kūrybą. Filmą pristatė ir apie I. Domeiką kalbėjo ilgametis šio mokslininko darbų tyrinėtojas, monografijų autorius akad. Algimantas Grigelis.

Lapkričio 20 d. įvyko akademiko, literatūrologo, rašytojo Vytauto Martinkaus naujų knygų – esė, mokslo straipsnių ir pašnekesių rinkinio „Vidaujos link“ ir romano „Tavo bažnyčios rūsys“ – sutiktuvės.

Akademikas Vytautas Martinkus (kairėje) ir literatūros kritikas Valentinas Sventickas

Akademikai Viktorija Daujotytė-Pakerienė ir Giedrius Kuprevičius

Kalba atsargos pulkininkas Arūnas Dudavičius

Dalyvavo: knygų autorius, literatūros kritikas prof. Petras Bražėnas, literatūros kritikė akad. Jūratė Sprindytė, literatūrologė prof. Nijolė Vaičiulėnaitė-Kašelionienė. Renginį vedė literatūros kritikas Valentinas Sventickas.

„Vytautas Martinkus – prozininkas, eseistas, literatūros kritikas, literatūrologas, meno filosofas, pedagogas, akademikas, dešimties knygų autorius. Yra pelnęs aštuonis literatūros, meno ir mokslo apdovanojimus. Vytautas Martinkus, dažnai vadintas paslaptingu romanistu, čia pralenkia save, pasakodamas tikrą, matyt, artimos šeimos ir jam gerai žinomą istoriją, į ją įpindamas istorinių ir pramanytų žmonių, būtų ir nebūtų įvykių“, – rašo knygos anotacijoje prof. Violeta Kelertienė.

V. Martinkaus knygoje „Vidaujos link“ – pastarųjų penkerių metų rašiniai (esė, straipsniai, recenzijos) ir pašnekesiai su kolegomis. Daug kas užrašyta ir pasakyta prisimenant kelią į literatūrą. To kelio pradžia – tėviškėje, prie Vidaujos upelio. Renginyje kalbėjusių kolegų vertinimu – tai „literatūra, kaip gyvenimo veidrodis“. „Vidaujos link“ – skaidri, permatoma knyga. Istorinis mąstymas, vertas dėmesio, kviečiantis pašnekovą dialogui. „Tai savotiška dvasios puota“, – apibendrino prof. N. Vaičiulėnaitė-Kašelionienė. V. Martinkaus kūryba 2018 m. įvertinta Nacionaline kultūros ir meno premija. Renginį skyrius organizavo drauge su HSMS.

Gruodžio 13 d. įvyko dviejų ryškių asmenybių, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatų akademikų Viktorijos Daujotytės-Pakerienės ir Giedriaus Kuprevičiaus pokalbis „Menas gyvenime ir gyvenimas mene“. Tai improvizuotas pokalbis su muzikiniais intarpais, kuriuos atliko maestro G. Kuprevičius, o komentavo V. Daujotytė-Pakerienė. Pokalbis rutuliojosi ramiai, palengva gilinantis į svarbiausias žmogaus veiklas – gyvenimą, kūrybą ir meną. Jų tarpusavio sąveiką, meno vietą kūrėjo gyvenime ir įtaką paprastam žmogui. „Menas, kalbėdamas gyvybine energija, kelia žmonių energiją. Tai, kaip Jono apreiškimas. Menas visada buvo brangi prabanga. Ypač geras menas“, – apibendrino akademikai. Šis pokalbis, anot filosofo Krescencijaus Stoškaus, „unikalus įvykis, džiugu, kad kalba literatas ir muzikas. Ir susikalba“. Šį renginį skyrius organizavo drauge su HSMS.

Organizuojamos „Mokslo žinių dienos“ Vilniaus mokyklose ir gimnazijose. Vytauto Didžiojo gimnazijoje akad. Valdas Stanislovas Laurinavičius skaitė paskaitą „Kaip molekulės atpažįsta viena kitą“. Lapkričio–gruodžio mėnesiais prof. Libertas Klimka lankėsi mokyklose, kur didelio mokinių susidomėjimo sulaukė jo paskaitos „Kuo įdomi Lietuva“, „Advento paslaptys“. Surengtos Vilniaus licėjaus moksleiviams kelios ekskursijos į Santariškių širdies chirurgijos centrą, kur mokiniai klausė kardiochirurgo dr. Viliaus Janušausko paskaitų apie mediko profesiją ir lankėsi operacinėse. Taip pat nuolat organizuojamos ekskursijos į Saugomų teritorijų nacionalinį lankytojų centrą ir VU Lazerinių tyrimų centrą. Tokie renginiai padeda mokiniams geriau apsispręsti renkantis profesiją.

Skyrius 2018 metus užbaigė naujametiniu koncertu mokslo bendruomenei „Teskamba Naujieji“. Kūrinius atliko operos solistai Julija Stupnianek ir Dainius Puišys, pianistė Nijolė Baranauskaitė. Renginį vedė Irena Žilinskienė.

Aldona Daučiūnienė,
skyriaus „Mokslininkų rūmai“ vadovė

LMA Vrublevskių bibliotekoje

2018 metai buvo paskelbti legendinio lietuvių nacionalinio pasipriešinimo vado Adolfo Ramanausko-Vanago (1918–1957) metais. Spalio 3 d. LMA Vrublevskių bibliotekoje įvyko A. Ramanausko-Vanago istorijos tyrimų pristatymas. 2018 metais, po kelis dešimtmečius trukusių paieškų, Vilniaus našlaičių kapinėse buvo atrasti A. Ramanausko-Vanago palaikai ir, pasitelkus istorijos, archeologijos, teismo medicinos ir antropologijos specialistus, atlikti unikalūs tyrimai. Juos pristatė Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Archeologijos katedros docentas dr. Gintautas Vėlius, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vyriausiasis programų specialistas Dalius Žygelis bei Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus direktorius Eugenijus Peikštenis, renginį moderavo Seimo narys, istorikas dr. Arvydas Anušauskas.

Lapkričio 22 d. atidaryta paroda „Lietuvos kariuomenei – 100“. Renginyje kalbėjo Seimo Užsienio reikalų komiteto narys Audronius Ažubalis, Lietuvos kariuomenės Strateginės komunikacijos departamento direktorius plk. Darius Petryla, kadenciją baigęs Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjas dr. Stasys Stačiokas. Apie Lietuvos kariuomenės istoriją pasakojo istorikai dr. Valdas Rakutis ir dr. Tomas Balkelis. Renginį vedė bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas.

2018 metais Katalikų bažnyčia Lietuvoje minėjo net kelias Vilniaus arkivyskupijos sukaktis. Gruodį sukako 100 metų nuo palaimintojo Jurgio Matulaičio ingreso į Vilniaus vyskupo sostą. Pačiai vyskupijai šiemet sukako 630 metų. Sukaktys paskatino atkreipti dėmesį į bibliotekoje saugomus gausius Vilniaus vyskupijos istoriją liudijančius dokumentus. Rugsėjo 28–spalio 26 d. vestibiulyje veikė paroda „Įvairenybės apie Vilniaus vyskupiją“. Parodą parengė Rankraščių skyriaus vedėjo pavaduotoja dr. Gita Drungilienė ir Retų spaudinių skyriaus bibliografė Agnė Zemkajutė. Tęsiant svarbių sukakčių minėjimą, spalio 17 d. bibliotekoje išklausyta Birštono sakralinio muziejaus vedėjos teol. dr. Romos Zajančkauskienės vieša paskaita, skirta palaimintųjų Jurgio Matulaičio (1871–1927) ir Teofilio Matulionio (1873–1962) dvasinio gyvenimo raiškai pažinti.

Lapkričio 30 d. bibliotekoje organizuotas mokslinis-praktinis seminaras „Biblioteka – skirtingas kultūras jungianti erdvė“ siekiant aptarti įvairių Lietuvoje gyvenančių tautinių bendruomenių indėlį į Lietuvos kultūrą, jų palikimą mūsų šalies bibliotekose, pasidalyti aktualiomis dabarties integracijos problemomis. Seminarą organizavo bibliotekos jaunieji specialistai. Pranešimus skaitė jaunieji specialistai iš įvairių Lietuvos regionų

Tyrimus pristato (iš kairės): dr. Arvydas Anušauskas, doc. dr. Gintautas Vėlius, Dalius Žygelis, Eugenijus Peikštenis. Valentinos Kulikauskienės nuotr.

1913 m. atvirlaiškis Antanui Vileišiui. LMAVB Retų spaudinių skyrius

bibliotekų. Seminaro moderatorius – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto prof. dr. Alfredas Bumblauskas.

Gruodžio 3–20 d. bibliotekoje veikė paroda „Kelią nueina tik einantis“, skirta Lietuvos MA tikrojo nario, 2002 m. Lietuvos mokslo premijos laureato, prof. habil. dr. Vinco Būdos 70-mečiui. Paroda atidaryta gruodžio 11 d.

Gruodžio 19 d. įvyko kalėdinė paroda ir vakaras „Gerosios žinios pakviesti“. Jame mintimis dalijosi kunigas Mozė Mitkevičius ir menotyrininkė dr. Skirmantė Smilingytė-Žeimienė, pristatyta paroda „Besimeldžiantis abrozdėlių pasaulis“, kurioje eksponuojami XIX–XX a. religiniai paveikslėliai iš kunigo M. Mitkevičiaus rinkinio. Renginį moderavo menotyrininkė dr. Neringa Markauskaitė. Taip pat šventiniu laikotarpiu veikė kalėdinių atvirukų paroda iš LMA Vrublevskių bibliotekos fondų.

Parengė LMA Vrublevskių bibliotekos
Komunikacijos skyrius

žymius mokslininkus prisimenant

Akademiko Gintauto Česnio atminimui

Vilniaus universiteto Medicinos fakultete (VU MF) spalio 24 d. pristatyta knyga „Tarnauta mokslui ir gimtajam kraštui. Mediką antropologą profesorių Gintautą Česnį prisimenant“. Apie laimę pažinoti šią unikalią asmenybę, gyventi, dirbti, mokytis ar kurti šalia jo pasakojo knygos sumanytojas Profesoriaus brolis Antanas Česnys, VU MF dekanas prof. Algirdas Utkus, prof. Janina Tutkuvienė, doc. Dalia Triponienė, prof. Irena Balčiūnienė, Janina Budreikienė, Regina Vaišvilienė.

„2018 metais minint Lietuvos valstybingumo atkūrimo šimtmetį yra labai prasminga prisiminti žmogų, gyvenusį ir dirbusį Tėvynės labui, – teigė VU MF dekanas prof. A. Utkus. – VU prof. G. Česnys – viena iškiliausių Lietuvos asmenybių. Jis puoselėjo tautos vertybes, siekė, kad Lietuva būtų laisva, klestinti, istorinės atminties nepraradusi šalis.“

Profesorius habil. dr. G. Česnys (1940–2009) – buvęs ilgametis VU MF „Nepriklausomybės laikmečio“ dekanas, Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros vedėjas, LMA narys ekspertas, produktyvus mokslininkas, pedagogas, aktyvus visuomenininkas, publicistas, Lietuvos mokslo premijos laureatas.

„Jo interesų sfera – mokslas, menas, kultūra, literatūra, istorija, žmogus ir visuomenė, tauta ir valstybė – buvo labai plati: nuo liaudiškos dainos ir paminklo Vincui Kudirkai iki žmogaus biologijos bei lietuvių etnogenezės“, – pasakojo G. Česnio kolegė, VU MF Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros vedėja prof. J. Tutkuvienė.

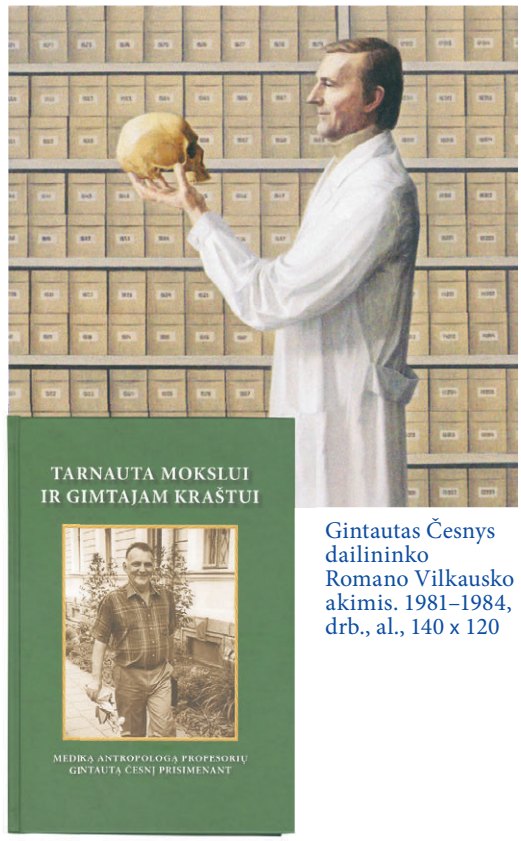

Gintautas Česnys dailininko Romano Vilkausko akimis. 1981–1984, drb., al., 140 x 120

Prisiminimais dalijosi prof. I. Balčiūnienė: „Keletą kartų man dirbant Antropologijos laboratorijoje teko likti vienai iki vėlaus vakaro, norėjosi ištirti

kuo daugiau kaukolių. Jų lentynose buvo šimtai ir jos tarsi „judėdavo“. Buvo nejauku. Šalia – prozektoriumas. Už lango tamsu, aplinkui – tyla.“ Pasak profesorės, ji pasiguodė Gintautui, kuris nieko neatsakė, bet daugiau vakarais niekada nepaliko jos vienos.

Buvusi G. Česnio mokslo draugė doc. D. Triponienė prisimena jį kaip puikų grupės seniūną: „Kai 1957 m. rudenį su šiokia tokia baime atėjome į Medicinos fakultetą, turėjome vieną tikslą – tapti gerais gydytojais, todėl stengėmės mokytis kiek galėdami ir baigiamuosius egzaminus išlaikėme puikiai“. Knygos sumanytojui G. Česnio broliui Antanui docentė įteikė visų „ypatingojo“ kurso draugų padėką. Lietuvos medicinos bibliotekai atstovaujanti R. Vaišvilienė dėkojo už nuostabią knygą ir pabrėžė, kad tai, kas nesudėta į knygą, galima bus įrašyti į G. Česnio bibliografiją.

Buvusių G. Česnio studentų vardu kalbėjusi akių gydytoja ir ilgametė televizijos laidų vedėja J. Budreikienė dėkojo likimui už galimybę mokytis iš Profesoriaus, kuris visada sugebėdavo studentų širdyse uždegti meilę mokslui ir būsimai profesijai.

VU MF dekano prof. A. Utkaus iniciatyva fakultetas parėmė šios knygos gimimą. Joje apžvelgiama prof. G. Česnio mokslinė, pedagoginė ir visuomeninė veikla, pateikti jį pažinojusių žmonių prisiminimai, paskelbti Profesoriaus populiarūs rašiniai ir kalbos. Knygos sudarytojas A. Česnys renginyje dėkojo visiems, pasidalijusiems drauge su Profesoriumi išgyventomis akimirkomis.

Prof. Algirdas Utkus, akad. Vaidutis Kučinskas

Knyga apie keturias mokslines mokyklas

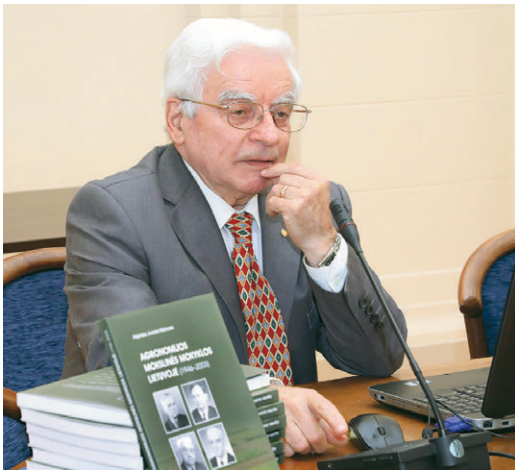

Akademikas Algirdas Juozas Motuzas

Gruodžio 20 d. LMA įvykusiame Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus visuotiniame susirinkime sutikta akad. Algirdo Juozo Motuzo knyga „Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje (1946–2003)“. Knygos leidėjai yra Lietuvos mokslų akademija, Aleksandro Stulginskio universitetas ir Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centras. Tai jau devintoji akad. A. J. Motuzo knyga apie žymius agrarinius mokslininkus, profesorius, iškilias asmenybes, jų darbus, lėmusius žemės ūkio ir kaimo socialinę bei ekonominę pažangą Lietuvoje.

Knygoje aprašytos keturios iškilių agronomijos profesorių mokslinės mokyklos – akademiko Jono Kriščiūno agronomijos mokslinių pagrindų mokykla, akademiko Juozo Lazausko augalininkystės mokslinė mokykla, profesoriaus LMA nario korespondento Petro Vasinausko žemdirbystės mokslinė mokykla, profesoriaus Antano Stancevičiaus žemdirbystės sistemų ir sėjomainos mokslinė mokykla. Knygoje taip pat skelbiami agronomijos krypties iki 2003 m. apgintų disertacijų, jų autorių ir mokslinių vadovų sąrašai.

Knygos pristatyme kalbėjusios akad. Veronika Vasiliauskienė ir dr. Žydrė Kadžiulienė pasidžiaugė tokiu mokslo istorijai reikšmingu leidiniu ir pažymėjo, kad agronomijos mokslinių mokyklų vadovai ir jų išugdyti mokslininkai daug nuveikė keliant bendrąją Lietuvos žemės ūkio kultūrą bei sprendžiant aktualias agronomijos mokslo problemas. Visos keturios agronomijos mokslinės mokyklos tebegyvuoja: jų vadovų išugdyti antrosios ir trečiosios kartų mokslų daktarai sėkmingai vadovauja doktorantams, gvildenantiems aktualias nūdienes agronomijos mokslo problemas.

Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus informacija

sveikiname

Spalio 18 d.
Raimondui Čiegiui – 60

Spalio 30 d. Haincui Jerochui
(Heinz Jeroch) – 85

Lapkričio 1 d.
Vytautui Juodkaziui – 90

Lapkričio 3 d.
Antanui Andrijauskui – 70

Lapkričio 6 d.
Povilui Poškui – 70

Lapkričio 18 d.
Aleksandrui Alimovui
(Aleksandr Alimov) – 85

Lapkričio 20 d.
Jurgiui Vilemui – 80

Lapkričio 29 d.
Algiui Mickūnui – 85

Gruodžio 6 d.
Vincui Būdai – 70

Gruodžio 10 d.
Janiui Stradiniui
(Jānis Stradiņš) – 85

Gruodžio 28 d.
Leonardui A. Kairiūkščiui – 90

Gruodžio 30 d.
Janui Erikui Solheimui
(Jan Erik Solheim) – 80

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas sveikina Akademikus, linki kūrybinės sėkmės mokslinėje veikloje, daug šviesių ir laimingų dienų.

atminimui

Akademikas Antanas Tyla

1929-10-29 – 2018-11-23

Eidamas devyniasdešimtuosius metus mirė žymus Lietuvos istorikas, archeografas, visuomenės veikėjas, profesorius, habilituotas daktaras, Lietuvos mokslų akademijos (LMA) narys Antanas Tyla.

A. Tyla gimė 1929 m. spalio 29 d. Bičionių kaime, Anykščių rajone. 1939–1943 m. mokėsi Burbiškio (Anykščių r.) pradžios mokykloje. 1943–1951 m. baigė Anykščių vidurinę mokyklą. 1951–1956 m. studijavo Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete, įgijo istoriko išsilavinimą. 1956–1958 m. dirbo Veiviržėnų (Klaipėdos r.) vidurinės mokyklos mokytoju. 1958 m. pradėjęs dirbti Mokslų akademijos (MA) Istorijos institute (dabar Lietuvos istorijos institutas), A. Tyla perėjo visas mokslinės karjeros pakopas – nuo jaunesniojo mokslinio bendradarbio iki vyriausiojo mokslo darbuotojo, buvo Archeografijos skyriaus vedėjas ir nelengvais Lietuvos valstybės kūrimosi metais Lietuvos istorijos instituto direktorius (1992–1999). 1964 m. MA Istorijos institute A. Tyla apgynė istorijos mokslų daktaro, 1988 m. VU – habilituoto daktaro disertacijas, 1997 m. suteiktas profesoriaus vardas. Prof. A. Tyla aktyviai prisidėjo prie Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) atkūrimo, buvo VDU Istorijos katedros įkūrėjas, jai vadovavo 1991–1997 m., buvo VDU senato narys, daug nuveikė pertvarkant atgimusios valstybės mokslą – buvo Lietuvos mokslo tarybos narys (1991–2000), Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo ekspertas. Ypač didelis prof. A. Tylos indėlis ugdant jaunąją Lietuvos istorikų kartą, rengiant aukščiausios kvalifikacijos šios srities specialistus.

Nuo 1991 m. A. Tyla buvo LMA narys ekspertas, nuo 2011 m. – narys emeritas, nuo 1991 m. – Lietuvių katalikų mokslo akademijos akademikas ir Centro valdybos narys.

Akad. A. Tylos mokslinių interesų sritys: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVI a. pabaigos–XVII a.

politinė kultūra ir to meto valstybės iždas, jo funkcionavimas, mokesčių politika, LDK finansinis pajėgumas ir jo santykis su politiniais ir kariniais poreikiais, XIX–XX a. pradžios lietuvių tautos kultūrinio ir politinio išsivadavimo bei inteligentijos formavimasis, XIX–XX a. valstiečių istorija, Lietuvos magdeburginių miestų administracijos ir savivaldos problematika; Lietuvos istoriografinis palikimas.

Akademikas yra paskelbęs penkiolika monografijų ir istorijos studijų, daugiau kaip 100 mokslinių straipsnių ir studijų apie politinę kultūrą XVI–XVII amžiuje, apie lietuvių inteligentiją ir jos mentalitetą, knygnešius ir daraktorius. Organizavo ir dalyvavo, skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose Lietuvoje, vyko į užsienio konferencijas, buvo aktyvus visuomenės švietėjas, mokslo populiarintojas.

Akad. A. Tyla buvo LMA leidinio „Lituanistica" redakcinės kolegijos pirmininkas bei daugelio kitų redakcinių kolegijų narys. 1992–2016 m. – Pasaulio anykštėnų bendrijos prezidentas. Nuo 2016 m. – Pasaulio anykštėnų bendrijos valdybos ir Vilniaus anykštėnų sambūrio tarybos narys. Profesorius daug prisidėjo ir prie kultūros paveldo apsaugos politikos formavimo ir įgyvendinimo. Buvo Vilniaus miesto pavadinimų, paminklų ir atminimo lentų komisijos narys. Valdovų rūmų atkūrimo ir jų paskirties nustatymo ekspertų, Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo, LR Seimo Lietuvos atkūrimo istorijos tyrimo ir atmintinų datų paminėjimo komisijų narys, Lietuvos sąjūdžio tarybos valdybos narys, Labdaros ir paramos fondo Vinco Kudirkos vardui įamžinti steigėjas ir tarybos narys, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro mokslo tarybos pirmininkas, Mokslo ir enciklopedijų leidybos instituto tarybos narys.

Akademikas A. Tyla už nuopelnus Lietuvos valstybei ir Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Karininko kryžiumi (1999) ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi (2009). Jam suteiktas VDU garbės profesoriaus vardas (2009). A. Tyla – Jono Basanavičiaus premijos (1994), LMA Simono Daukanto premijos (2004), LMA ir Lietuvos banko Vlado Jurgučio premijos (2010), Teresės Mikeliūnaitės Anykščių kultūros premijos laureatas (2005), apdovanotas Pasaulio anykštėnų bendrijos medaliu (2007), išrinktas Anykščių rajono garbės piliečiu (nuo 2009). Minint Europos vyresnių žmonių aktyvumo ir kartų solidarumo metus Jam suteiktas „Lietuvos šviesuolio" titulas (2012), apdovanotas Lietuvos Respublikos Seimo įsteigtu Gabrielės Petkevičaitės-Bitės atminimo medaliu „Tarnaukite Lietuvai" (2014) už pilietinę iniciatyvą valstybės stiprinimo labui.

Akademikas buvo taikdarys, diplomatas, linkęs kiekviename sutiktame žmoguje įžvelgti pozityvias savybes, mokėjo rasti bendrą kalbą su įvairių įsitikinimų, profesijų žmonėmis. Imponavo Jo išskirtinė inteligencija, tolerancija, mandagumas, nepaprasta pagarba pašnekovui. Netekome iškilaus mokslininko – plataus akiračio ir vieno darbščiausių Lietuvos istorikų, – tarnavusio Lietuvai ir žmonėms.

Lietuvos mokslų akademijos bendruomenė

mokslininkų pripažinimo ženklai

Gruodžio 6 d. Kultūros ministerijoje paskelbti šeši 2018 m. Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatai. Lietuvos nacionalinėmis kultūros ir meno premijomis įvertinami reikšmingiausi kultūros ir meno kūriniai, Lietuvos ir Pasaulio lietuvių bendruomenės kūrėjų sukurti per pastaruosius septynerius metus, taip pat kūriniai, sukurti per visą gyvenimą. Vienu iš laureatų tapo rašytojas akademikas Vytautas MARTINKUS. Rašytojas įvertintas už intelektualiosios literatūros gylį.

Pagerbtas mokslo komandos treneris

Gruodžio 31 d. transliuoti pirmieji LRT Metų apdovanojimai, buvo skelbiamos devynios nominacijos ir pagerbiami tie, kurie per 2018-uosius labiausiai prisidėjo prie geresnės Lietuvos augimo.

„Metų inovacijos“ apdovanojimas atiteko akademikui Virginijui ŠIKŠNIUI. Statulėlę įteikė verslininkas, visuomenės veikėjas Vladas Lašas. „Jeigu rinktume XXI amžiaus inovaciją, išrinktume taip pat profesorių Virginijų Šikšnį ir visą mokyklą kartu“, – pristatė profesorių V. Lašas.

„Labai ačiū. Man didelė garbė gauti šį apdovanojimą LRT scenoje kartu su meno, kultūros ir sporto žvaigždėmis. Mes, mokslininkai, nesame pratę mėgautis sporto arba meno žvaigždžių šlove, nes mokslas yra daromas laboratorijoje ir dažnai reikia ilgokai laukti, kol atradimai pripažįstami. Mūsų atradimai, kuriuos padarėme per keletą praėjusių metų, 2018-aisiais buvo plačiai įvertinti ir pasaulyje, ir Lietuvoje. Mano manymu, tai liudija, kad Lietuvos mokslininkai gali „žaisti“ aukščiausioje pasaulio mokslo lygoje, nežiūrint į kuklius biudžetus. Tai panašu į tai, ką „Žalgiris“, vadovaujamas Šarūno Jasikevičiaus, daro „Eurolygoje“. Mums sunku lygintis su „Žalgirio“ krepšininkais, bet norėtųsi, kad Lietuva pasaulyje būtų žinoma

Justino Auškelio / LRT nuotr.

ne tik kaip krepšinio šalis, bet ir kaip mokslo ir aukštųjų technologijų šalis. Noriu padėkoti ir savo kolektyvui Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centre už jų didelį indėlį į atradimus, padarytus mūsų Centre“, – kalbėjo V. Šikšnys.

LMA Organizacinio skyriaus informacija

Leidinio redakcinė taryba: J. Banys (pirmininkas), A. Bernotas, Z. Dabkevičius, D. Kaunas, V. Kučinskas, R. Maskoliūnas, V. Nekrošius, R. Šiaučiūnas, L. Valkūnas, G. Žintelis

Leidinį rengė: S. Aukštinaitienė, A. Bagdonavičienė, M. Datkūnaitė, A. Daučiūnienė, B. Jaskelevičius, L. Milošienė, E. Narušytė, J. Olechnovičienė

Kalbos redaktorės A. Bagdonavičienė ir Z. Turčinskienė, nuotraukos V. Valuckienės, apipavidalino M. Datkūnaitė

© Lietuvos mokslų akademija
http://lma.lt/

Spausdino UAB „BMK leidykla“
http://bmkleidykla.lt/
Tiražas 160 egz., nemokamai

ISSN 2029-5707